

KONCERTY CHARYTATYWNE W LUBLINIE W ŚWIETLE RELACJI PRASOWYCH (1900-1914)

Anna Kubas

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II,
Instytut Nauk o Sztuce
The John Paul II Catholic University of Lublin,
Institute of Arts Studies
e-mail: anna.kubas@kul.pl
<https://orcid.org/0000-0001-9124-2408>

Streszczenie. W wyniku kwerendy wybranych czasopism lubelskich z lat 1900-1914 autorka odnalazła informacje na temat koncertów charytatywnych organizowanych we wspomnianym okresie w Lublinie.

Kłęski kolejnych powstań narodowo-wyzwoleńczych spowodowały, że ludność polska porzuciła myśl o zbrojnym odzyskaniu niepodległości. Wpisując się w pozytywistyczny nurt pracy u podstaw, postanowiono skupić uwagę na edukacji młodzieży, która miała zachować w swoich sercach polskość, a w przyszłości być gotowa stanąć do walki o wolność. W tym właśnie duchu osoby prywatne, ale znacznie częściej towarzystwa i organizacje społeczne podejmowały się organizowania koncertów charytatywnych, z których dochód w zdecydowanej większości był przeznaczony na rzecz niezamożnych uczniów. Działalność tę poniekąd ułatwiła rewolucja w zaborze rosyjskim w latach 1905-1907.

Wielu artystów, zarówno miejscowych, jak i przyjezdnych, chętnie angażowało się w te wydarzenia, których repertuar, zaprezentowany w poniższym artykule, był bardzo bogaty i często zaskakujący.

Słowa kluczowe: koncerty charytatywne; Lublin; relacje prasowe; 1900-1914; Resursa Kupiecka; Lubelskie Towarzystwo Przyjaciół uczącej się młodzieży; Lubelskie Towarzystwo Dobroczynności; koncerty dla niezamożnych uczniów.

Czas po powstaniu styczniowym był szczególnie trudny dla Polaków, którzy wierzyli, że uda im się odzyskać wolność. Mimo niepowodzenia powstania duch patriotyzmu nie zgasł. Zdawano sobie sprawę, że do zewnętrznej wolności być może szybko nie uda się dojść, można jednak kształtować ją także w sercu, dlatego też pochylono się nad wychowaniem dzieci i młodzieży. Nadzieję

Polaków obudził program pozytywizmu warszawskiego, głoszony m.in. przez Bolesława Prusa i Aleksandra Świętochowskiego, postulujący chociażby konieczność podjęcia pracy u podstaw, rozwoju oświaty i gromadzenia oszczędności. W 2. połowie XIX wieku można mówić o pełnym wyodrębnieniu inteligencji, wywodzącej się w dużej części ze zdeklasowanej szlachty. Ożywienie polityczne w zaborze rosyjskim, w którym od 1815 r. znajdował się także Lublin, wywołała rewolucja 1905-1907 r. W jej wyniku Polacy uzyskali pewne ustępstwa, m.in. prawo organizowania polskiego szkolnictwa czy zakładania stowarzyszeń. W związku z tymi wydarzeniami i nowymi możliwościami w wielu miastach, w tym także w Lublinie, organizowano koncerty mające na celu wsparcie organizacji, które niosły pomoc najbardziej potrzebującym uczniom. Wierzono, że tą drogą uda się wykształcić ducha patriotyzmu u młodych ludzi, którzy być może w przyszłości staną do walki o wolność swojej Ojczyzny.

W niniejszym szkicu zostanie zaprezentowana krótka charakterystyka koncertów charytatywnych organizowanych w Lublinie w pierwszej dekadzie XX wieku. Zostaną ukazane miejsca, w których odbywały się te wydarzenia, inicjatorzy i wykonawcy, postaci biorące udział w rzeczonych koncertach, a także wykorzystany repertuar.

Główną bazę źródłową dla niniejszej pracy stanowią wypisy z czasopism wydawanych w latach 1900-1914 („Kurier”, „Głos Lubelski”, „Gazeta Lubelska”, „Ziemia Lubelska”). Tytuły prasowe zostały wybrane przez autorkę na podstawie subiektywnej oceny źródeł pod względem przydatności do realizacji obranego celu. Podstawę bibliograficzną stanowią zatem przede wszystkim dzienniki wydawane w Lublinie, które zamieszczały bieżące informacje o opisywanych wydarzeniach. Najobszerniejszą część bazy źródłowej stanowi „Kurier”¹, w którym zamieszczano wiele informacji na temat organizowanych wydarzeń, począwszy od krótkich wzmianek, mówiących o nadchodzącym wydarzeniu, poprzez dłuższe zachęty do udziału, połączone często z przedstawieniem repertuaru lub wykonawców, jak też relacje i recenzje po koncertach. „Ziemia Lubelska” podawała informacje o charakterze zbliżonym do prezentowanych w „Kurierze”, częściej jednak zamieszczano w niej merytoryczne recenzje po wydarzeniach muzycznych. „Głos Lubelski: pismo codzienne” (dalej „Głos Lubelski”) to kolejny z dzienników wydawanych w mieście. W dużej mierze ograniczał się do zamieszczania krótkich wzmianek o mających odbyć się koncertach, rzadkością są bardziej rozbudowane relacje. „Gazeta Lubelska”, podobnie jak „Głos Lubelski”, publikowała krótkie informacje połączone z zachętą do udziału w różnych wydarzeniach kulturalnych, jakimi niewątpliwie były koncerty charytatywne.

¹ Kontynuacja ukazującego się uprzednio „Kuriera Lubelskiego”.

W zdecydowanej większości wydarzenia organizowano w sali Resursy Kupieckiej, która mieściła się w Pałacu Morskich.

Pierwotnie w budynku mieścił się Bank Handlowy Łódzki, Komitet Obwodowy PPR. Obiekt zwany też jest Resursą Kupiecką. Obecnie znajduje się w nim Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury. Pierwotna parterowa kamienica została wybudowana w 1786 roku na dawnych gruntach szpitala księży emerytów. Była ona zwyczajowo nazywana pałacem Morskich. Pierwszym znanym właścicielem był Michał Gautier. Od niego nieruchomością nabyli Morscy w 1797 roku. Aleksander, Ludwik i Ignacy sprzedali pałac na publicznej licytacji w 1826 roku. Kolejnymi właścicielami byli: Józef Zaleski (od 1826) oraz Serafin Konwicki (od 1835). Po powstaniu styczniowym, w 1864 roku, od tego ostatniego budowlę zakupił szkocki przemysłowiec, McLeod, który jako jeden z pierwszych w Lublinie otworzył zakład produkujący maszyny rolnicze. Od 1877 roku pałac należał do Orłowskich. W latach 1877-1880 miała miejsce przebudowa obiektu, wówczas nadbudowano jedno piętro oraz dwa skrzydła boczne. Pod koniec XIX i na początku XX wieku pałac należał do Osipa Wołowskiego. Około 1910 roku przeprowadzono kolejną przebudowę obiektu, jednak nie jest znany jej przebieg. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości obiekt służył instytucjom bankowym, między innymi Bankowi Handlowemu Łódzkiemu².

Sala Resursy Kupieckiej gościła artystów występujących charytatywnie m.in. 23 lutego 1907 r.³, 19 stycznia 1908⁴, 15 lutego 1908 r.⁵, 5 grudnia 1908 r.⁶, 17 stycznia 1909 r.⁷, 20 lutego 1909 r.⁸, 17 marca 1909 r.⁹, 19 maja 1909 r.¹⁰, 12 listopada 1909 r.¹¹, 9 stycznia 1910¹², 3 kwietnia 1910 r.¹³, 9 maja 1910 r.¹⁴ oraz 5 listopada 1913 r.¹⁵.

Odnotowano tylko nieliczne wydarzenia, które odbywały się w innych miejscach, m.in. w sali Teatru Wielkiego przy ul. Namiestnikowskiej (obecnie Teatr im. Juliusza Osterwy w Lublinie, ul. Prezydenta Gabriela Narutowicza 17). Stefan Kruk podaje następujące informacje o tym miejscu:

² *Pałac Morskich (ob. Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury) w Lublinie*, Teatr NN - <http://teatrnn.pl/leksykon/artykuly/palac-morskich-ob-krajowa-szkola-sadownictwa-i-prokuratury-w-lublinie/> (dostęp 24.05.2021).

³ „Kurier”, 21 lutego 1907, nr 45, s. 3.

⁴ „Kurier”, 19 stycznia 1908, nr 15, s. 4.

⁵ „Kurier”, 9 lutego 1908, nr 33, s. 3.

⁶ „Kurier”, 22 listopada 1908, nr 269, s. 3.

⁷ „Kurier”, 13 stycznia 1909, nr 9, s. 3.

⁸ „Kurier”, 20 lutego 1909, nr 41, s. 4.

⁹ „Kurier”, 15 marca 1909, nr 61, s. 3.

¹⁰ „Kurier”, 5 maja 1909, nr 101, s. 3.

¹¹ „Kurier”, 11 listopada 1909, nr 267, s. 3.

¹² „Kurier”, 4 stycznia 1910, nr 2, s. 3.

¹³ „Kurier”, 26 marca 1910, nr 71, s. 3.

¹⁴ „Kurier”, 5 marca 1910, nr 101, s. 4.

¹⁵ „Ziemia Lubelska”, 4 listopada 1913, nr 301, s. 1.

Faktem jest, że w 1882 r. budowniczy Jan Junczys, nadzorujący przyszłe roboty budowlane, ogłosił w prasie nowy konkurs na budynek teatru zimowego w Lublinie, mieście w owym czasie już czterdziestotysięcznym. [...] Co do lokalizacji istniała zgodność, że nowy budynek winien wyjść poza obręb Starego Miasta, w kierunku zachodnim, gdzie powstawały nowe ulice i najokazalsze budowle. Takim miejscem wskazanym już w 1875 r. był ogród pokapucyński położony pomiędzy ulicami Namiestnikowską, Kapucyńską i Szpitalną. [...] Zgodnie z warunkiem postawionym przez magistrat teatr ukończono przed upływem trzech lat, gdyż już 6 II 1886 r., mimo braku tynków na zewnątrz budynku i pomimo niewybudowania części północno-wschodniej, przewidzianej w projekcie, nowy gmach, utrzymany w stylu „włosko-francuskiego renesansu”, otworzył podwoje¹⁶.

W dalszej części Stefan Kruk opisuje także wymiary sceny, mankamenty tego budynku oraz wspomina, że w 1896 r. został tu przeprowadzony gruntowny remont¹⁷.

Analizując zebrane relacje prasowe, można wyciągnąć wniosek, że Teatr Wielki był drugim, po Resursie Kupieckiej, miejscem, w którym odbyło się najwięcej koncertów charytatywnych. W teatrze zagrano je m.in. 29 listopada 1904 r.¹⁸, 29 maja 1907 r.¹⁹, 4 maja 1913 r.²⁰, 18 grudnia 1913 r.²¹ oraz 28 marca 1914 r.²²

Kolejnym miejscem, które bardzo chętnie gościło artystów występujących w celach charytatywnych, była sala aktowa Lubelskiej Szkoły Handlowej (ul. Bernardyńska 14), gdzie obecnie mieści się Zespół Szkół Ekonomicznych im. Augusta i Juliusza Vetterów. Koncerty dobroczynne zorganizowano tam w dniach 6 czerwca 1907 r.²³ oraz 21 maja 1908 r.²⁴

Gros koncertów zorganizowało Lubelskie Towarzystwo Przyjaciół uczącej się młodzieży, realizujące w ten sposób działalność statutową:

Par. 1 Lubelskie Towarzystwo Przyjaciół Uczącej się młodzieży ma na celu opiekowanie się niezamożnymi dziećmi, uczęszczającymi do prywatnych i społecznych średnich szkół m.[iasta] Lublina. Uwaga: W miarę rozwoju działalności Towarzystwa i zwiększenia się funduszy, działalność jego może być rozciągana na uczęszczających do innych zakładów naukowych. Par. 2 Pomoc Towarzystwa zasadza się na a) opłaceniu wpisów; b) zaopatrywaniu uczących się bezpłatnie lub za zniżoną cenę w książki i wszelkiego rodzaju inne utensylia szkolne, w pomoc lekarską, lekarstwa, ubranie, pokarm i przytułek; c) współ-

¹⁶ S. KRUK, *Życie teatralne Lublina*, Lublin 1982, s. 80.

¹⁷ Tamże, s. 81.

¹⁸ „Gazeta Lubelska”, 9 listopada 1904, nr 254, s. 1.

¹⁹ „Kurier”, 1 czerwca 1907, nr 127, s. 3.

²⁰ „Ziemia Lubelska”, 3 maja 1913, nr 120, s. 3.

²¹ „Głos Lubelski”, 18 grudnia 1913, nr 17, s. 3.

²² „Głos Lubelski”, 27 marca 1914, nr 80, s. 3.

²³ „Kurier”, 6 czerwca 1907, nr 131, s. 3.

²⁴ „Kurier”, 21 maja 1908, nr 115, s. 3.

działaniu w wyszukiwaniu pracy dla niezamożnych uczących się; d) wyznaczaniu w wyjątkowych przypadkach zapomóg pieniężnych; i e) współdziałaniu w organizacji uczniowskich wycieczek naukowych. Uwaga: Zapomogi Towarzystwa nie są udzielane wspieranym gotówką do rąk, a tylko przez opłacanie wpisów, lub też udzielanie niezbędnych przedmiotów itd.²⁵

W dalszej części możemy przeczytać, że opisana w powyższym fragmencie zapomoga udzielana przez Towarzystwo była pożyczką bezterminową. Całą kwotę należało zwrócić jednorazowo lub w ratach. Wyżej wspomniana instytucja podjęła się organizacji koncertów m.in. w dniach 10 listopada 1908 r.²⁶, 3 grudnia 1908 r.²⁷, 19 maja 1909 r.²⁸, 9 stycznia 1910 r.²⁹, 18 marca 1910 r.³⁰, 9 maja 1910 r.³¹ czy 4 maja 1913 r.³²

Drugą organizacją, która również wielką wagę przywiązywała do pomocy młodzieży, było Lubelskie Towarzystwo Dobroczynności.

Zgodnie ze statutem zatwierdzonym przez Komisję Spraw Wewnętrznych i Policji 22 sierpnia 1817 r., Towarzystwo sprawowało opiekę nad ludnością cywilną wyznań chrześcijańskich z terenu miasta Lublina i województwa lubelskiego. Z pomocy nie korzystała ludność innych wyznań. Towarzystwo prowadziło dom opieki dla starców i kalek, sierocińce, przedszkola, zakłady wychowawcze dla młodzieży z nauką rzemiosła, domy noclegowe, tanie kuchnie; organizowało kolonie letnie, udzielało stypendiów kształcącej się młodzieży w szkołach średnich i wyższych. Środki finansowe Towarzystwa pochodziły z ofiarności społecznej: zapisów, fundacji, zbiórek, składek członkowskich; sporadycznie z subsydiów władz państwowych i samorządowych³³.

W przebadanych źródłach zachowały się wzmianki na temat sześciu koncertów na rzecz Lubelskiego Towarzystwa Dobroczynności: 19 stycznia 1908 r.³⁴, 5 grudnia 1908 r.³⁵, 18 grudnia 1908 r.³⁶, 20 lutego 1909 r.³⁷, 12 listopada 1909 r.³⁸ i 28 marca 1914 r.³⁹

²⁵ *Ustawa Lubelskiego Towarzystwa Przyjaciół Uczącej się Młodzieży*, druk J. Pietrzykowskiego, 1908 <http://bc.wbp.lublin.pl/dlibra/docmetadata?id=941&from=publication> (dostęp 5.05.2021).

²⁶ „Kurier”, 8 listopada 1908, nr 257, s. 3; „Kurier”, 12 listopada 1908, nr 260, s. 3.

²⁷ „Kurier”, 6 grudnia 1908, nr 281, s. 3.

²⁸ „Kurier”, 5 maja 1909, nr 101, s. 3; „Kurier”, 18 maja 1909, nr 112, s. 3; „Kurier”, 19 maja 1909, nr 113, s. 3.

²⁹ „Kurier”, 4 stycznia 1910, nr 2, s. 3.

³⁰ „Kurier”, 16 marca 1910, nr 62, s. 3.

³¹ „Kurier”, 5 marca 1910, nr 101, s. 1.

³² „Gazeta Lubelska”, 10 maja 1913, nr 7, s. 11.

³³ Archiwum Państwowe w Lublinie, Zespół Lubelskie Towarzystwo Dobroczynności, opis zespołu <https://www.szukajwarchiwach.pl/35/601/0/-#tabZespol> (dostęp 5.05.2021).

³⁴ „Kurier”, 18 stycznia 1908, nr 14, s. 3.

³⁵ „Kurier”, 22 listopada 1908, nr 269, s. 3.

Organizacji koncertów charytatywnych podejmowało się także Lubelskie Towarzystwo Muzyczne⁴⁰, m.in. 29 maja 1907 r.⁴¹ czy 4 stycznia 1910 r.⁴², a nawet związki zawodowe⁴³ – np. 9 lutego 1908 r.:

Kierownik działu artystycznego na kilku ostatnich rautach, p. Stanisław Sobolewski organizuje za inicjatywą związków zawodowych koncert w sali Resursy Kupieckiej, z którego dochód przeznacza na rzecz lubelskiej szkoły muzycznej, która od lat wielu jest na nowym gruncie zasłużoną pionierką muzyki, a która pod względem materialnym jest dość biedna. Koncert ów budzi ogólne zainteresowanie w szerokich kołach naszego miasta, a zwłaszcza wśród braci robotniczej, nad umuzykalnieniem której dyrektor Sobolewski pracuje z wielkim zamiłowaniem. Udział w koncercie przyjmują przeważnie uczniowie szkoły dyrektora Sob.[olewskiego], lecz zapewniony jest i udział znanych amatorów⁴⁴.

Wśród wspomnianych wydarzeń odnotować można także dwa koncerty uczniowskie – jeden na rzecz pana Wacława Judeyki (Jydejki)⁴⁵, monologisty, jak go określono, celem wsparcia kontynuacji jego edukacji:

W niedzielę d. 17 b. m. odbędzie się w sali Resursy Kupieckiej koncert na rzecz p. Wacława Judeyki, znanego i zawsze mile słuchanego monologisty. Grono młodzieży zamierza tą drogą wyekwipować swego kolegę na wyjazd do warsz.[awskiej] szkoły dramatycznej. Ze swej strony nie wątpimy, że publiczność lubelska poprze cel powyższy i tłumnie zapełni widownię, by po raz ostatni na estradzie usłyszeć sympatycznego monologistę⁴⁶.

³⁶ „Kurier”, 15 grudnia 1908, nr 287, s. 3-4.

³⁷ „Kurier”, 20 lutego 1909, nr 41, s. 4.

³⁸ „Kurier”, 3 listopada 1909, nr 260, s. 3.

³⁹ „Głos Lubelski”, 27 marca 1914, nr 80, s. 3.

⁴⁰ Wiele informacji na temat Lubelskiego Towarzystwa Muzycznego można znaleźć w monografii poświęconej tej organizacji. Zob. J. BIEGALSKA, *Towarzystwo Muzyczne w Lublinie Inspirator rozwoju miejskiej kultury muzycznej*, Lublin 2011.

⁴¹ „Kurier”, 29 maja 1907, nr 125, s. 3

⁴² „Kurier”, 4 stycznia 1910, nr 2, s. 3

⁴³ Związki zawodowe były ówczesnie bardzo młodym ruchem na terenie Imperium Rosyjskiego. Ustawa o związkach zawodowych zalegalizowała te organizacje społeczne w 1906 roku. <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/zwiazki-zawodowe;4002486.html> (dostęp 15.07.2021).

⁴⁴ „Kurier”, 9 lutego 1908, nr 33, s. 3

⁴⁵ Wacław Judeyko (ur. 23 VI 1888 r. w Lublinie, działał do 1957 r.) był aktorem. Uczył się w warszawskiej Szkole Aplikacyjnej. Przed I wojną światową występował w teatrze w Krakowie. Nieznane są jego losy podczas wojny. Wiadomo, że po jej zakończeniu występował w Poznaniu, a w sezonie 1923/24 w Lublinie. Następnie do 1939 r. nie występował, jak sam podawał „ze względów osobistych”. Prawdopodobnie już wtedy miał napady choroby alkoholowej. Po II wojnie światowej pracował w teatrach w Białymstoku, w Kielcach, w Bydgoszczy, w Gnieźnie, w Olsztynie czy Opolu. W Lublinie ponownie zagościł w sezonie 1948/49. zob. <http://www.encyklopediateatru.pl/osoby/30443/waclaw-judeyko> (dostęp 14.07.2021).

⁴⁶ „Kurier”, 15 stycznia 1909, nr 9, s. 3

Drugi z koncertów uczniowskich odbył się na rzecz niezamożnych uczniów Lubelskiej Szkoły Handlowej:

Dziś o godz. 8 i pół wieczorem w sali aktowej Lubelskiej Szkoły Handlowej męskiej odbędzie się koncert uczniowski na korzyść niezamożnych uczniów powyższej szkoły. Koncert ów przygotowywany jest bardzo starannie pod kierunkiem dyrektora p. Gustawa Jerzyny-Czernickiego^{47,48}.

Motywację do podejmowania tego typu wydarzeń podnosi relacja zamieszczona w jednym z numerów „Kuriera” z 1909 r. Odnotowano tam następujące informacje na temat Lubelskiego Towarzystwa Przyjaciół uczącej się młodzieży:

W półroczu bieżącym Zarząd Towarzystwa posiadał do dyspozycji na wpisy szkolne r[u]bli⁴⁹, 2400 t. j. o r[u]bli. 900 mniej niż w półroczu poprzednim, po potrąceniu z tej sumy r[u]bli. 240 na pensje żeńskie, na wpisy dla każdej z 3-ch szkół męskich wypadło po r[u]bli 720. Fundusz ten w bardzo małym stopniu był w stanie zaspokoić rzeczywiste potrzeby biednej i pilnej młodzieży. Pozostało bardzo wielu uczniów, którzy dla braku funduszy zmuszeni by byli opuścić mury szkolne, jeżeli społeczeństwo ofiarnością swoją nie zaradzi temu. Szkoły same czynić ulg nie są w możności, gdyż nawet przy opłaceniu przez wszystkich uczniów wpisów, budżety szkolne wykazują deficyty⁵⁰.

Spółeczna recepcja tych wydarzeń była bardzo pozytywna. Wielu mieszkańców Lublina i okolic chętnie przybywało na koncerty, o czym często wspominali recenzenci.

⁴⁷ Gustaw Jerzyna-Czernicki (1857-1914) był wiolonczelistą, śpiewakiem, dyrygentem zespołów instrumentalnych i chórów. Kształcił się w Instytucie Muzycznym w Warszawie w grze na wiolonczeli pod okiem Józefa Goebelta, w śpiewie solowym zaś u Mieczysława Horbowskiego. Przez wiele kolejnych lat był wiolonczelistą w orkiestrze Teatru Wielkiego w Warszawie, gdzie w 1885 r. zadebiutował również jako tenor. Karierę śpiewaka kontynuował najpierw w towarzystwie teatralnym Józefa Texla, a następnie do 1893 r. w operze w Teatrze Skarbka we Lwowie. Po powrocie do kraju został solistą opery w Teatrze Wielkim. Po kilku latach osiadł w Lublinie. Tam jako wiolonczelista brał udział w zespołach kameralnych oraz dyrygował orkiestrą i chórmi Towarzystwa Muzycznego, a następnie także chórmi Towarzystwa Muzycznego „Harmonia”. Pod koniec życia znalazł się w bardzo ciężkich warunkach materialnych, co doprowadziło go do samobójstwa. Zob. *Czernicki-Jerzyna Gustaw*, w: L.T. Błaszczyk, *Dyrygenci polscy i obcy w Polsce działający w XIX i XX wieku*, Kraków 1964, s. 46; *Czernicki Gustaw, pseud. Jerzyna*, w: *Słownik biograficzny teatru polskiego 1765-1965*, red. Z. Raszewki, Warszawa 1973, s. 111-112.

⁴⁸ „Kurier”, 6 czerwca 1907, nr 131, s. 3.

⁴⁹ rubel – ruska i rosyjska jednostka pieniężna używana od XIII w., początkowo w postaci sztabek srebrnych, następnie jako jednostka obrachunkowa; od XVII/XVIII w. moneta srebrna; jednostka monetarna ZSRR. 1 rubel = 100 kopiejek. Zob. hasło *rubel*, w: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, red. B. Petrozolin-Skowrońska, t. 5 (P-S), Warszawa 1996, s. 628.

⁵⁰ „Kurier”, 18 maja 1909, nr 112, s. 3

W środę 29 maja Towarzystwo Muzyczne wystąpiło z pierwszym koncertem popularnym, który został z powodzeniem przy szelnie zapelnionej sali Teatru Wielkiego. Na program złożyły się śpiewy chóralne, solowe, gra na skrzypcach i deklamacja – całość przedstawiła się bardzo dodatnio.

W tym interesującym programie było kilka numerów, których słuchając, można było zapomnieć, że są wykonywane przez amatorów.

W ogóle koncert środowy podobał się publiczności, która sutymi oklaskami darzyła wykonawców i zmuszała ich do nadprogramowych dodatków.

Mamy nadzieję, że tych koncertów popularnych będzie więcej, że będzie ich cały szereg – ceny niskie dadzą szerszym warstwom publiczności sposobność do miłej rozrywki i do zapomnienia przy dźwiękach o szarych troskach dnia⁵¹.

W innej relacji odnotowano:

Znani lubelskiej publiczności artyści chlubnie wywiązali się ze swego zadania i zbierali dobrze zasłużone oklaski. Na szczególne wyróżnienie zasługuje deklamacja p. Bykowej. Już dawno nie mieli lublinianie okazji słyszenia tak wykwinnych, prawdziwie artystycznych produkcji sztuki deklamatorskiej⁵².

Przywołane komentarze dowodzą, że koncerty cieszyły się uznaniem i były bardzo dobrze przyjmowane przez publiczność. Jakkolwiek odnotowano recenzje, których autor nie bał się zauważyć niedociągnięć wykonawczych, a także podkreślić wybredność publiczności lubelskiej, gdy chodzi o prezentowany repertuar. Zbyt wyrafinowane artystycznie dzieła okazywały się trudne w odbiorze. Oto jeden z przykładów:

Koncert amatorski na korzyść Tow.[arzystwa] Przyjaciół uczącej się młodzieży. Wypełniona po brzegi sala resursy miejscowej uświęciła cel poniedziałkowego koncertu. Publiczność przeważnie zamiejscowa, tłumnie przysłała z pomocą młodzieży szkolnej. [...] P. Przewłocki⁵³ okazał się w każdym calu artystą niepospolitym, natura głęboka subtelna, z duszą i polotem twórczym.

Ubolewam, że brak miejsca nie pozwala mi porozkoszować się szczegółami jego gry mistrzowskiej; równie należałoby ubolewać nad tym, że artysta tak unika występów publicznych, na czym cierpi nasza sztuka, tracąc tak poważną siłę artystyczną. Dalej kurtyna

⁵¹ „Kurier”, 1 czerwca 1907, nr 127, s. 3.

⁵² „Kurier”, 21 kwietnia 1909, nr 89, s. 3.

⁵³ Konstanty Przewłocki herbu Przeźstrał (1857-1930) był ziemianinem, działaczem gospodarczym, deputowanym do Rady Państwa Imperium Rosyjskiego. Ukończył studia na Wydziale Mechanicznym Politechniki w Rydze. W latach 20. XX wieku był prezesem Towarzystwa Dobroczynności w Lublinie. Brał udział w organizacji Szkoły Lubelskiej, a po odrodzeniu Państwa Polskiego był współzałożycielem Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Amatorsko grał na pianinie. Występował m. in. na koncertach dobroczynnych. Zmarł w 1930 roku w sanatorium w Czechach. Pochowany jest na cmentarzu w Bychawie. M. Dębowczyk, U. Pytlak, *Śladami Koźmianów, Przewłockich, Kowerskich*, wyd. 2 uzup., Bychawa 2016, s. 47; <https://www.rdc.pl/podcast/rody-i-rodziny-mazowska-przewloccy-z-mordow-cz-1/> (dostęp 24.02.2022).

zapada. Rozpoczynają się produkcje amatorów. A więc na pierwszym planie gra p. Dobrowolskiej-Świdzińskiej⁵⁴: mistrz Franck występuje na placu boju. Tak, Franck to majster, nie tyle głęboki, ile wytworny, wysoce stylowy ze swą na wskroś klasyczną, nową, „modern” muzyką, nadzwyczaj ciekawy, bogaty nowoczesny pieśniarz, lecz stanowczo nie dla naszej estrady, ani publiczności.

Utwory jego są zbyt mądre, zbyt skombinowane i zbyt „specjalne”, mistrz ten potrzebuje wybrańców [...] Pani D[obrowolska] ma w ogóle ładną technikę, ton, zacięcie, temperament, lecz nie dla Franck’a; w danym wypadku nieszczęśliwy wybór autora zabił te niewątpliwe zalety; choć sola fortepianowe lśniły perłami, sonata była przeziwiana, a zmęczona publiczność nie była już w stanie reagować na *Cavatine* i *Cansonette* Cui. Szkoda.

Pani A. Welkówna⁵⁵ w *Pajacach* i *Tosce* wykazała głos b.[ardzo] ładny, miły, silny, metaliczny i o skali dużej, w ogóle materiał na śpiewaczkę poważny; dotychczas jednak zupełny brak szkoły czyni śpiew p. W.[elkówny] ostrym, niewypolerowanym i ustawicznie niepokojącym słuchacza obawami o jakieś skandale... Skoki w sfery tonów wysokich są niebezpieczne, karkołomne, a strzały dźwiękowe rzadko wpadają w odpowiednie łożyska; muszą one dosięgać tej iskry centralnej, w którą ugodzone zostały, rzut przy tym musi być sprężystym, a lekkim – wtedy skok nie budzi obawy, a sprawia najwyższą rozkosz. Tak, wina szkoły i tylko szkoły. P. Buniewicz⁵⁶ akompaniowała, jak zwykle, z wielką rutyną, z precyzyjnym wykończeniem i wdziękiem.

Boję się, że zbyt śmiałym atakiem naruszyłem przyjęte, co do sprawozdań z koncertów „na cele”, gdzie zwykle wyraża się tylko wdzięczność z pochwałami dla wykonawców za udział w koncercie, stworzenie źródła dochodowego itp. rzeczy, które najczęściej nie w całej rozciągłości zgodne bywają ze szczerością... Sądzę, że zwyczaj te – są to sentymenty nieuzasadnione, nawet nie pożądane, wyrządzające artystom krzywdę moralną. Nie wiem, czy mogą robić przyjemność artyście choćby amatorowi, podziękowania, nawet najczystsze, za „zrobienie kasy” z fałszywym i wymuszonym draśnięciem tej struny najczulszej, która jest dla niego najdroższą i niezastąpioną. Trzeba znać trochę duszę artysty.

Zasługa pozostaje w całej pełni, nie zmniejsza się w żadnym razie, lecz czy artysta może być zadowolonym z owacji zależnej od względów niemających nic wspólnego z jego ukochaną sztuką?⁵⁷

Repertuar opisywanych wydarzeń był bardzo różnorodny. Znalazły się w nim dzieła zarówno kompozytorów polskich, jak i obcych, bardziej i mniej znanych.

⁵⁴ Zofia Dobrowolska-Świdzińska była skrzypaczką, laureatką Konserwatorium w Petersburgu. Zob. <https://www.zamosciopedia.pl/index.php/mo-mz/item/3386-muzyka-1915-1944> (dostęp 14.07.2021).

⁵⁵ Nie udało się ustalić dokładnych informacji o życiu artystki. Wiadomo, że w 1912 r. wystąpiła w filharmonii warszawskiej, gdzie śpiewała pieśni Chopina. Zob. <https://crispa.uw.edu.pl/object/files/3643/display/JPEG> (dostęp 15.07.2021).

⁵⁶ Nie udało się ustalić informacji o życiu Franciszki Buniewicz. Wspomniana była jedynie w Sprawozdaniach Komitetu Towarzystwa Muzycznego w Lublinie. Zob. http://bc.wbp.lublin.pl/dlibra/applet?mimetype=image%2Fxdjvu&sec=false&handler=djvu_html5&content_url=%2FContent%2F7237%2FCZAS_2707c_1909_1910_directory.djvu (dostęp 12.07.2021); <http://bc.wbp.lublin.pl/dlibra/plain-content?id=13201> (dostęp 12.07.2021).

⁵⁷ „Kurier”, 14 maja 1910, nr 108, s. 3.

Do grona rodzimych autorów można zaliczyć aż dziewiętnastu twórców, przedstawicieli romantyzmu i neoromantyzmu, wywodzących się z różnych regionów dawnej Rzeczypospolitej, w tym kompozytorów znanych, jak Fryderyk Chopin czy Zygmunt Noskowski, ale też zupełnie dzisiaj zapomnianych, jak Felicjan Szopski, Aleksander Orłowski czy Ignacy Guniewicz. Pełen wykaz, ze wskazaniem tytułów prezentowanych dzieł, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Kompozytorzy Polscy

LP.	KOMPOZYTOR	DZIEŁA
1.	Stanisław Władysław Bursa ⁵⁸	<i>Gondoliera</i> ⁵⁹
2.	Fryderyk Chopin	<i>Scherzo</i> ⁶⁰ , <i>Piosnka litewska</i> op. 74 nr 16 (posth.) ⁶¹ , <i>Nokturn</i> ⁶² , <i>Melancholia (Nie ma czego trzeba)</i> op. 74 nr 13 (posth.) ⁶³
3.	Jan Karol Gall ⁶⁴	<i>Jakże Cię mam brać dziewczyno</i> ⁶⁵ , <i>Pieśni ludowe</i> ⁶⁶
4.	Ignacy Guniewicz ⁶⁷	<i>Którędy Jasiu pojedziesz</i> ⁶⁸

⁵⁸ Stanisław Bursa (1865-1947) był polskim kompozytorem, śpiewakiem, dyrygentem, pedagogiem, krytykiem i działaczem muzycznym. Od 1902 roku działał w Krakowie jako nauczyciel śpiewu i muzyki w Gimnazjum św. Jacka. W 1906 roku założył Szkołę Śpiewu Solowego. W latach 1925 – 28 prowadził klasę śpiewu solowego w Śląskim Konserwatorium Muzycznym w Katowicach. Komponował utwory chóralne, pieśni solowe, utwory szkolne. Pod względem stylistycznym jego twórczość opiera się na postromantycznych środkach warsztatowych i wyrazowych. Zob. T. PRZYBYLSKI, *Bursa Stanisław*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. E. Dziębowska, t. 1 (ab), Kraków 1979, s. 463.

⁵⁹ „Kurier”, 19 maja 1909, nr 113, s. 3; „Kurier”, 2 grudnia 1908, nr 277, s. 3-4.

⁶⁰ „Kurier”, 19 maja 1909, nr 113, s. 3.

⁶¹ „Ziemia Lubelska”, 4 maja 1913, nr 121, s. 4; „Kurier”, 8 listopada 1908, nr 257, s. 3.

⁶² „Kurier”, 8 listopada 1908, nr 257, s. 3.

⁶³ „Ziemia Lubelska”, 4 maja 1913, nr 121, s. 4.

⁶⁴ Jan Karol Gall (1856-1912) był kompozytorem i dyrygentem. W latach 1891-95 wykładał w konserwatorium w Krakowie, natomiast w latach 1895-96 we Wrocławiu. Pisał pieśni solowe i chóralne, a także opracowania pieśni ludowych. Zob. *Gall Jan Karol*, w: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, red. B. Petrozolin-Skowrońska, t. 2 (D-H), Warszawa 1995, s. 469; S. LACH, *Gall Jan Karol*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. E. Dziębowska, t. 3 (efg), Kraków 1987, s. 216-218.

⁶⁵ „Kurier”, 6 grudnia 1908, nr 281, s. 3.

⁶⁶ „Głos Lubelski”, 27 marca 1914, nr 80, s. 3.

⁶⁷ Ignacy Guniewicz (1832-1882) był dyrygentem i kompozytorem. W 1848 r. wziął udział w powstaniu w Galicji, a następnie na Węgrzech. Kolejno przeniósł się do Lwowa, gdzie uczył gry na fortepianie, a także był kapelmistrzem w teatrze lwowskim, a następnie do Krakowa. Tam został jednym z założycieli i dyrektorem Towarzystwa Muzycznego „Muza”. Od 1873 r. mieszkał w Poznaniu. Był dyrektorem Towarzystwa Muzycznego, a od 1877 r. dyrektorem własnej

5.	Mieczysław Karłowicz	<i>Zasmuconej</i> op. 1 nr 1 ⁶⁹ , <i>Skąd pierwsze gwiazdy</i> op. 1 nr 2 ⁷⁰
6.	Ignacy Komorowski ⁷¹	<i>Kalina</i> ⁷²
7.	Piotr Maszyński ⁷³	<i>Polonez</i> ⁷⁴
8.	Stanisław Moniuszko	Aria z opery <i>Hrabina</i> ⁷⁵ , <i>Szumią jodły</i> z opery <i>Halka</i> ⁷⁶ , aria z kurantami ze <i>Strasznego dworu</i> ⁷⁷ , tercet ze <i>Strasznego dworu – Cichy domku modrzewiowy</i> ⁷⁸
9.	Stanisław Niewiadomski ⁷⁹	<i>Menuet</i> ⁸⁰ , <i>Wiem ja coś wiem</i> ⁸¹ , <i>Między nami nic nie było</i> ⁸²

szkoły muzycznej. Kilukrotnie wyjeżdżał za granicę. Komponował pieśni, uwertury, muzykę do sztuk teatralnych i do oper. Zob. *Guniewicz Ignacy Franciszek w: Słownik biograficzny teatru polskiego 1765-1965*, red. Z. Raszewski, Warszawa 1973, s. 214.

⁶⁸ „Głos Lubelski”, 27 marca 1914, nr 80, s. 3.

⁶⁹ „Kurier”, 3 kwietnia 1910, nr 75, s. 4.

⁷⁰ „Głos Lubelski”, 27 marca 1914, nr 80, s. 3.

⁷¹ Ignacy Komorowski (1824-1857), kompozytor. Niestety nie było mu dane przeżyć wielu lat, ale mimo młodego wieku pozostawił po sobie kilkanaście kompozycji. Komorowski jest znany głównie z pieśni, które często sam wykonywał w salonach warszawskich w XIX w. Tworzył je m.in. do słów Teofila Lenartowicza i Antoniego Malczewskiego, a wzorował się na Stanisławie Moniuszce. W utworach tych wprowadzał nierzadko elementy muzyki ludowej. Poza pieśniami komponował też miniatury fortepianowe. Zob. *Komorowski Ignacy*, w: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, red. B. Petrozolin-Skowrońska, t. 3 (I-L), Warszawa 1996, s. 433.

⁷² „Kurier”, 8 listopada 1908, nr 257, s. 3; „Ziemia Lubelska”, 4 maja 1913, nr 121, s. 4.

⁷³ Piotr Maszyński (1855-1934) był dyrygentem, kompozytorem i pedagogiem. W 1886 r. założył w Warszawie Towarzystwo Śpiewacze „Lutnia”, które prowadził do śmierci. Pisał prace metodyczne z zakresu śpiewu szkolnego. Jest autorem ok. 80 utworów chóralnych i ok. 100 pieśni solowych. Pisał ponadto opracowania polskich pieśni ludowych. Zob. *Maszyński Piotr*, w: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, red. B. Petrozolin-Skowrońska, t. 4 (M-P), Warszawa 1997, s. 118.

⁷⁴ „Głos Lubelski”, 27 marca 1914, nr 80, s. 3.

⁷⁵ „Kurier”, 10 listopada 1909, nr 266, s. 3.

⁷⁶ „Kurier”, 6 grudnia 1908, nr 281, s. 3.

⁷⁷ Tamże.

⁷⁸ Tamże.

⁷⁹ Stanisław Niewiadomski (1859-1936) to twórca neoromantyczny, pedagog, krytyk muzyczny. W latach 1887-1914 był profesorem konserwatorium we Lwowie, a od 1919 r. w Warszawie. Współpracował z wieloma czasopismami jako recenzent muzyczny. Stworzył popularne pieśni chóralne i solowe, m.in. cykle do słów Marii Konopnickiej, Adama Mickiewicza, Adama Asnyka i Kornela Makuszyńskiego. Zob. *Niewiadomski Stanisław*, w: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, red. B. Petrozolin-Skowrońska, t. 4 (M-P), Warszawa 1997, s. 485; J. PACAN, *Niewiadomski Stanisław Karol*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. E. Dziębowska, t. 7 (N-Pa), Kraków 2002, s. 61-65.

⁸⁰ „Kurier”, 19 maja 1909, nr 113, s. 3.

⁸¹ „Kurier”, 8 listopada 1908, nr 257, s. 3.

⁸² „Ziemia Lubelska”, 4 maja 1913, nr 121, s. 4.

10.	Ostap Niżankowski ⁸³	Kwartet ukraiński <i>Szalony taniec</i> ⁸⁴
11.	Zygmunt Noskowski ⁸⁵	<i>Astry</i> op. 55 nr 1 ⁸⁶ , <i>Do siewu</i> ⁸⁷
12.	Aleksander Orłowski ⁸⁸	<i>Polonez</i> ⁸⁹
13.	Ignacy Jan Paderewski	Aria z opery <i>Manru</i> ⁹⁰ , <i>Dudarz (Piosnka dudarza)</i> ⁹¹ , <i>Krakowiak fantastyczny H-dur</i> op. 14 nr 6 ⁹²
14.	Wincenty Studziński ⁹³	<i>Taniec szkieletów</i> ⁹⁴
15.	Felicjan Szopski ⁹⁵	<i>Barkarolla</i> ⁹⁶ , <i>Hasło</i> ⁹⁷

⁸³ Ostap Niżankowski (1863-1919) był kapłanem kościoła greckokatolickiego, kompozytorem i dyrygentem, a także ojcem jednego z uczniów Adolfa Chybińskiego – Nestora Niżankowskiego. Został rozstrzelany w 1919 r. podczas wojny polsko-ukraińskiej. Zob. <http://www.swzygmunt.knc.pl/MARTYROLOGIUM/POLISHRELIGIOUS/VPOLISH/HTMS/POLISHRELIGIOUSMARTYR3726.htm> (dostęp 15.07.2021); <http://www.sejm-wielki.pl/b/sejmgalic.567> (dostęp 15.07.2021).

⁸⁴ „Kurier”, 10 listopada 1909, nr 266, s. 3.

⁸⁵ Zygmunt Noskowski (1846-1909). Był dyrygentem i pedagogiem. Od 1886 r. uczył kompozycji w Instytucie Muzycznym w Warszawie. Wykształcił wielu polskich kompozytorów, m.in. Piotra Maszyńskiego, Henryka Melcera, Mieczysława Karłowicza, Karola Szymanowskiego czy Ludomira Różyckiego. Pisał symfonie, kwartety smyczkowe, utwory fortepianowe i skrzypcowe, muzykę sceniczną, kantaty, pieśni chóralne i solowe. Jest też autorem pierwszego polskiego poematu symfonicznego *Step*. Zob. *Noskowski Zygmunt*, w: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, red. B. Petrozolin-Skowrońska, t. 4 (M-P), Warszawa 1997, s. 527. Opis życia i twórczości Noskowskiego zob. m.in. M. ORZECOWSKA, *Zygmunt Noskowski i skrzypce*, Warszawa 2009; A. SUTKOWSKI, *Zygmunt Noskowski*, Kraków 1957.

⁸⁶ „Ziemia Lubelska”, 4 maja 1913, nr 121, s. 4.

⁸⁷ „Głos Lubelski”, 27 marca 1914, nr 80, s. 3.

⁸⁸ Aleksander Orłowski (1862-1932) był polskim dyrygentem chórów, kompozytorem i organizatorem życia muzycznego. Działał we Lwowie, Brzeżanach, Krakowie, Gdańsku i Oświęcimiu.

Orłowski Aleksander, w: *Mala encyklopedia muzyki*, red. S. Śledziński, Warszawa 1981, s. 732.

⁸⁹ „Kurier”, 19 maja 1909, nr 113, s. 3.

⁹⁰ „Kurier”, 8 listopada 1908, nr 257, s. 3.

⁹¹ Ibidem; „Ziemia Lubelska”, 4 maja 1913, nr 121, s. 4.

⁹² „Kurier”, 8 listopada 1908, nr 257, s. 3.

⁹³ Wincenty Studziński (1815-1854) był skrzypkiem i kompozytorem. Pisał utwory skrzypcowe, kwartety smyczkowe, pieśni solowe i chóralne. Zob. *Studziński Wincenty*, w: *Encyklopedia PWN – online*. <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Studzinski-Wincenty;3980790.html> (dostęp 01.06.2021).

⁹⁴ „Kurier”, 19 maja 1909, nr 113, s. 3.

⁹⁵ Felicjan Szopski (1865-1939) był kompozytorem i krytykiem muzycznym. W latach 1893-1907 pracował jako profesor w konserwatorium Towarzystwa Muzycznego w Krakowie. Od 1919 r. pełnił tę samą funkcję w Wyższej Szkole Muzycznej im. Fryderyka Chopina w Warszawie. Pisał głównie utwory orkiestrowe, fortepianowe, chóralne, pieśni i opery. Zob. *Szopski Felicjan*, w: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, red. B. Petrozolin-Skowrońska, t. 6 (S-Z), Warszawa 1997, s. 200; U. MIESZKIEŁO, *Szopski Felicjan*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. E. Dziębowska, t. 10 (Sm-Ś), Kraków 2007, s. 135.

16.	Michał Świerzyński ⁹⁸	<i>Idzie, idzie</i> ⁹⁹
17.	Edmund Walter ¹⁰⁰	<i>Hej harda dziewczyno</i> ¹⁰¹
18.	Henryk Wieniawski ¹⁰²	<i>Romans</i> ¹⁰³ , <i>Polonez</i> ¹⁰⁴
19.	Władysław Żeleński ¹⁰⁵	<i>Zawód</i> ¹⁰⁶ , opera <i>Janek</i> ¹⁰⁷

Lista zagranicznych autorów jest równie szeroka i bogata. Zawiera nazwiska i utwory wybitnych przedstawicieli muzyki barokowej i mistrzów klasycyzmu,

⁹⁶ „Ziemia Lubelska”, 4 maja 1913, nr 121, s. 4.

⁹⁷ „Głos Lubelski”, 27 marca 1914, nr 80, s. 3.

⁹⁸ Michał Świerzyński (1868-1957) był kompozytorem, dyrygentem i pedagogiem. W latach 1906-08 pełnił funkcję dyrygenta orkiestry w operze lwowskiej. Prowadził wiele chórów amatorskich. Pisał utwory orkiestrowe (6 symfonii), kameralne, fortepianowe, chóralskie (kantaty), pieśni solowe, pieśni na chór męski, opery i operetki. Zob. *Świerzyński Michał*, w: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, red. B. Petrozolin-Skowrońska, t. 6 (S-Z), Warszawa 1997, s. 268; U. MIESZKIELO, *Świrzyński Michał*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. E. Dziębowska, t. 10 (Sm-Ś), Kraków 2007, s. 305-306.

⁹⁹ „Głos Lubelski”, 27 marca 1914, nr 80, s. 3.

¹⁰⁰ Edmund Walter (1872-?) był kompozytorem, pedagogiem, popularyzatorem muzyki i krytykiem muzycznym. Razem z żoną Małą Walterową bardzo ofiarnie pomagali prześladowanym Żydom podczas II wojny światowej. Edmund Walter – <https://new.getto.pl/pl/Osoby/W/Walter-Edmund> (dostęp 15.07.2021).

¹⁰¹ „Głos Lubelski”, 27 marca 1914, nr 80, s. 3.

¹⁰² Henryk Wieniawski (1835-1880). Znany skrzypek i kompozytor, który urodził się w Wieniawie – podlubelskiej wsi. Pierwsze nauki pobierał od matki. Od 1848 r. koncertował w wielu krajach, najpierw ze swoim bratem Józefem, a później sam. Jego twórczość utrzymana jest częściowo w stylu brillant. Zawiera elementy liryki romantycznej, ale także nawiązuje do tradycji narodowych. Wieniawski pisał głównie kompozycje skrzypcowe, które wyróżniały się bogatą fakturą i różnorodnością środków wirtuozowskich. Wśród jego dzieł znaleźć można koncerty, utwory na skrzypce solo lub z fortepianem, na dwoje skrzypiec, a także utwory komponowane z bratem Józefem (np. *Duo concertant* na temat z opery *Lucja z Lammermooru* G. Donizettiego). Zob. *Wieniawski Henryk*, w: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, t. 6 (S-Z), red. B. Petrozolin-Skowrońska, Warszawa 1997, s. 764. Opis życia i twórczości Wieniawskiego zob. m.in. E. GRABKOWSKI, *Henryk Wieniawski i jego muzyka*, Warszawa 1990.

¹⁰³ „Kurier”, 1 czerwca 1907, nr 127, s. 3.

¹⁰⁴ „Ziemia Lubelska”, 1 maja 1913, nr 118, s. 5.

¹⁰⁵ Władysław Żeleński (1837-1921) – kompozytor, pianista i pedagog. Uznawany był za najwybitniejszego po Stanisławie Moniuszce polskiego twórcę oper i pieśni. W twórczości nawiązywał do polskiego folkloru i klasycznej tradycji muzycznej. Jest autorem oper, ponad 100 pieśni, 2 symfonii, uwertur, utworów kameralnych, fortepianowych, chóralskich i kantat. Zob. *Żeleński Władysław*, w: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, red. B. Petrozolin-Skowrońska, t. 6 (S-Z), Warszawa 1997, s. 1078.

¹⁰⁶ „Kurier”, 10 listopada 1909, nr 266, s. 3; „Kurier”, 8 listopada 1908, nr 257, s. 3.

¹⁰⁷ „Kurier”, 8 listopada 1908, nr 257, s. 3.

a także kompozytorów z nurtu romantyzmu niemieckiego, włoskiego, francuskiego, skandynawskiego, zarówno znanych, jak i zapomnianych, w tym osoby niezidentyfikowane.

Tabela 2. Kompozytorzy obcy

LP.	KOMPOZYTOR	DZIEŁA
1.	Baptistini ¹⁰⁸	<i>Złudzenia</i> ¹⁰⁹
2.	Charles-Auguste de Bériot ¹¹⁰	<i>Airs varies op. 12</i> ¹¹¹
3.	Johannes Brahms	<i>Kołysanka op. 49 nr 4</i> ¹¹²
4.	Ludwig von Brenner ¹¹³	<i>Sen dziecka</i> ¹¹⁴
5.	Arcangelo Corelli ¹¹⁵	<i>La follia op. 5 nr 12</i> ¹¹⁶

¹⁰⁸ Być może chodzi o Mattia Battistini, włoskiego śpiewaka operowego, żyjącego w latach 1856-1928.

¹⁰⁹ „Kurier”, 6 grudnia 1908, nr 281, s. 3.

¹¹⁰ Charles-Auguste de Bériot (1802-1870) był belgijskim skrzypkiem, kompozytorem i pedagogiem. Jako skrzypek-autodydakta grę na skrzypkach studiował przez krótki czas u Pierre’a Baillota w konserwatorium w Paryżu. Po pierwszych sukcesach paryskich i występach w Anglii w 1826 r. został pierwszym skrzypkiem w kapeli króla Niderlandów Wilhelma I. Po przerwie spowodowanej tragiczną śmiercią żony kontynuował w 1838 r. występy w Paryżu, a w 1840 r. w krajach Europy Środkowej. W 1843 r. został profesorem konserwatorium w Brukseli. Z powodu choroby oczu zrezygnował w 1852 r. z pracy pedagogicznej. Do jego uczniów należeli m.in. Henri Vieuxtemps czy François Prume. Twórczość Bériota reprezentuje typowe dla muzyki 1. połowy XIX wieku tendencje wirtuozowskie. W dorobku twórczym Bériota znajduje się 10 koncertów skrzypcowych, fantazje koncertowe, tria fortepianowe, dwa skrzypcowe, sonaty skrzypcowe, wariacje skrzypcowe i 5 zbiorów etiud skrzypcowych. K. BULA, *Bériot Charles-Auguste de*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. E. Dziębowska, t. 1 (ab), Kraków 1979, s. 284.

¹¹¹ „Kurier”, 10 listopada 1909, nr 266, s. 3.

¹¹² „Głos Lubelski”, 27 marca 1914, nr 80, s. 3.

¹¹³ Ludwig von Brenner (1833-1902) był niemieckim dyrygentem i kompozytorem. Urodził się w Lipsku, gdzie także studiował w konserwatorium. Następnie wyjechał do Sankt Petersburga, aby grać w orkiestrze dworskiej cara. W 1872 r. powrócił do Niemiec i przez kolejne lata był związany najpierw z Berlińską Orkiestrą Symfoniczną, następnie założył własną Neue Berliner Symphoniekapelle, a od 1882 r. został dyrygentem Berlińskiej Orkiestry Symfonicznej. Jako kompozytor głównie znany był z muzyki sakralnej. Wśród jego kompozycji znajdują się 4 wielkie msze, 2 Te Deum, poematy symfoniczne, uwertury i inne utwory orkiestrowe. Zob. *Brenner Ludwig (Ritter) von*, w: *Baker’s Biographical Dictionary of Musicians*, red. T. Baker, A. Ramy, wyd. 3, New York 1919, s. 116.

¹¹⁴ „Kurier”, 9 czerwca 1907, nr 134, s. 3.

¹¹⁵ Arcangelo Corelli (1653-1713) był włoskim kompozytorem, skrzypkiem i pedagogiem, twórcą włoskiej klasycznej szkoły skrzypcowej. Uważany jest za mistrza muzyki instrumentalnej.

6.	Cezar Cui ¹¹⁷	<i>Cavatina i Cansonetta</i> ¹¹⁸
7.	Piotr Czajkowski	<i>Kołysanka</i> ¹¹⁹
8.	Gabutti ¹²⁰	<i>Duet Cyganie</i> ¹²¹
9.	Charles Gounod ¹²²	<i>Sen</i> ¹²³

Komponował wyłącznie utwory na instrumenty smyczkowe: sonaty triowe da chiesa i da camera, skrzypcowe sonaty solowe z basso continuo. Wywarł duży wpływ na europejską muzykę skrzypcową 1. połowy XVIII w. Zob. *Corelli Arcangelo*, w: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, red. B. Petrozolin-Skowrońska, t. 1 (A-C), Warszawa 1995, s. 785.

¹¹⁶ „Ziemia Lubelska”, 4 maja 1913, nr 121, s. 4.

¹¹⁷ Cezar Cui (1835-1918) był rosyjskim kompozytorem i krytykiem muzycznym. W 1850 r. przez 6 miesięcy pobierał lekcje harmonii i kontrapunktu u Stanisława Moniuszki, pisząc zarazem pod jego kierunkiem swoje pierwsze kompozycje wokalne. Rozpoczęte u Moniuszki studia muzyczne kontynuował samodzielnie, łącząc je po 1856 r. z działalnością twórczą jako kompozytor Potężnej Gromadki. W latach 1864-1900 działał jako publicysta i krytyk muzyczny, publikując większe artykuły, felietony i recenzje. Osobowość artystyczną Cui ukształtowało wiele czynników. Poważny wpływ wywarli nań Milij Bałakiriew, głównie w zakresie techniki orkiestrowej, oraz Aleksandr Dargomyżski, oddziałując na dramaturgię operową i melodykę dzieł wokalnych. Mimo to twórczość Cui rozwijała się niezależnie od ideologii Potężnej Gromadki, choć początkowo współprzewodził tej grupie. W dorobku artystycznym kompozytora znajdują się utwory orkiestrowe, kameralne, fortepianowe, liczne utwory na chór a capella, ok. 330 pieśni, opery, opery dziecięce i operetka. Zob. A. NEUER, *Cui, Kiui, Cezar Antonowicz*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. E. Dziębowska, t. 2 (cd), Kraków 1984, s. 277-278; *Cui Cezar A.*, w: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, red. B. Petrozolin-Skowrońska, t. 1 (A-C), Warszawa 1995, s. 797.

¹¹⁸ „Kurier”, 14 maja 1910, nr 108, s. 3.

¹¹⁹ „Kurier”, 12 listopada 1908, nr 260, s. 3.

¹²⁰ Kompozytor niezidentyfikowany.

¹²¹ „Kurier”, 1 czerwca 1907, nr 127, s. 3.

¹²² Charles Gounod (1818-1893) był francuskim kompozytorem, znanym głównie z twórczości operowej i religijnej. Kształcił się w konserwatorium paryskim. Tam w 1839 r. zdobył nagrodę Prix de Rome. Umożliwiła mu ona wyjazd do Włoch, gdzie kompozytor dogłębnie studiował włoską muzykę liturgiczną, a zwłaszcza muzykę Palestriny. Natchniony tym rodzajem muzyki Gounod stworzył w tym czasie wiele własnych utworów. Po powrocie do Paryża pracował jako organista i rozpoczął studia teologiczne, z których zrezygnował po napisaniu pierwszej opery *Safona*. Gounod postanowił poświęcić się wyłącznie komponowaniu. Sława przyszła w 1859 r. wraz z operą *Faust*. Muzyka operowa tego kompozytora charakteryzuje się lirycznością i subtelnością. Gounod napisał wiele utworów sakralnych, takich jak oratoria, msze, motety i hymny. Stał się znany głównie dzięki skomponowaniu melodii *Ave Maria* do preludium Jana Sebastiana Bacha. Zob. A. KONIECZNA, *Gounod Charles François*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. E. Dziębowska, t. 3 (efg), Kraków 1987, s. 410-417; *Gounod Charles*, w: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, red. B. Petrozolin-Skowrońska, t. 2 (D-H), Warszawa 1995.

¹²³ „Kurier”, 19 maja 1909, nr 113, s. 3.

10.	Reynaldo Hahn ¹²⁴	<i>Marsz myśliwski</i> ¹²⁵
11.	Jacques Fromental Hálevy ¹²⁶	<i>Cavatina z opery Żydówka</i> ¹²⁷
12.	Kan-Tsin ¹²⁸	<i>Serenada japońska</i> ¹²⁹
13.	Halfdan Kjerulf ¹³⁰	<i>Góry norweskie, Niech ukoi Cię</i> ¹³¹

¹²⁴ Reynaldo Hahn (1875-1947) był francuskim kompozytorem i dyrygentem. W 1878 r. wraz z rodziną przybył z Wenezueli do Francji. Od 1886 r. studiował w konserwatorium paryskim, m. in. u Julesa Masseneta, który wywarł na niego duży wpływ. Obdarzony był pięknym głosem, dlatego też często wykonywał swoje pieśni w salonach paryskich, akompaniując sobie na fortepianie. Przez wiele lat występował jako dyrygent. Szczególnym upodobaniem darzył Mozarta. Od 1934 r. był krytykiem muzycznym w „Le Figaro”, a od 1945 r. dyrektorem paryskiej opery. Wśród jego kompozycji znajdują się utwory orkiestrowe, 2 kwartety smyczkowe, opery, operetki i balety. Zob. A. JARZĘBSKA, *Hahn Reynaldo*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. E. Dziębowska, t. 4 (hij), Kraków 1993, s. 12.

¹²⁵ „Kurier”, 9 czerwca 1907, nr 134, s. 3.

¹²⁶ Jacques Fromental Hálevy (1799-1862) był francuskim pedagogiem, kompozytorem i pisarzem muzycznym. Wcześniej rozpoczął naukę muzyki, a mając 9 lat był już uczniem konserwatorium paryskiego. W 1816 r. ukończył naukę kompozycji w klasie Luigiego Cherubiniego, z którym połączyły go przyjazne stosunki. W 1827 r. rozpoczął karierę pedagogiczną, kiedy został mianowany profesorem harmonii i akompaniamentu w paryskim konserwatorium. Od 1830 r. prowadził klasę kontrapunktu i fugi, a od 1840 r. klasę kompozycji. Od 1840 r. był również dyrygentem na dworze Ludwika Filipa I. Na dwa lata przed śmiercią przeniósł się do Nicei. Niemal całe jego życie twórcze wypełniło komponowanie oper – pisał zarówno opery heroiczne, jak i komiczne. Ponadto komponował balety, kantaty, pieśni na głos z fortepianem, utwory fortepianowe i orkiestrowe. A. KONIECZNA, *Hálevy Jacques François Fromental*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. E. Dziębowska, t. 4 (hij), Kraków 1993, s. 14-16; *Hálevy Jacques Fromental, właśc. Elias Lévy*, w: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, red. B. Petrozolin-Skowrońska, t. 2 (D-H), Warszawa 1995, s. 691.

¹²⁷ „Głos Lubelski”, 27 marca 1914, nr 80, s. 3.

¹²⁸ Kompozytor niezidentyfikowany.

¹²⁹ „Głos Lubelski”, 27 marca 1914, nr 80, s. 3.

¹³⁰ Halfdan Kjerulf (1815-1868) był kompozytorem norweskim. W dzieciństwie odebrał jedynie domowe wykształcenie muzyczne. Na życzenie ojca, który był prawnikiem, studiował w Christianii prawo. Dopiero w 1840 r., podczas rocznego pobytu we Francji, gdzie przebywał jako rekonwalescent po ciężkiej chorobie, miał okazję bliżej zapoznać się z muzyką, z wielką orkiestrą i operą. Po śmierci ojca w 1841 r. porzucił studia prawnicze i zaczął komponować. W Christianii był nauczycielem gry na fortepianie. W latach 1845-49 pracował również jako dyrygent chóru studenckiego. Wówczas zaczął komponować pieśni na chór męski. Odczuwał jednak dotkliwie braki w wykształceniu muzycznym, podjął więc studia w Christianii u Carla Arnolda. Potem wyjechał na studia do Lipska. Po powrocie do rodzinnego miasta pracował do końca życia jako nauczyciel gry fortepianowej, dyrygent i kompozytor. Twórczość Kjerulfa jest stosunkowo niewielka i ogranicza się do małych form. Obejmuje ona 108 pieśni solowych, ok. 40 kompozycji na chór i 10 albumów utworów fortepianowych, odegrała jednak dużą rolę w rozwoju muzyki norweskiej. Niektóre utwory są zbliżone w charakterze do ówczesnego

14.	Christian Liebe ¹³²	<i>Serenada</i> ¹³³
15.	Ruggero Leoncavallo ¹³⁴	<i>Barkarolla-Nokturn</i> , opera <i>Pajace</i> ¹³⁵
16.	Ferenc Liszt	<i>Rapsodia węgierska</i> ¹³⁶
17.	Victor Masse ¹³⁷	Aria z opery <i>Zaślubiny Joasi</i> ¹³⁸
18.	Jules Massenet ¹³⁹	Aria z opery <i>Cyd</i> ¹⁴⁰

konwencjonalnego stylu salonowego, inne zaś nacechowane są oryginalnością, która ma swoje źródło w inspiracji folklorem norweskim. Zob. Z. CHECHLIŃSKA, *Kjerulf Halfdan*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. E. Dziębowska, t. 5 (klł), Kraków 1997, s. 96; *Kjerulf Halfdan*, w: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, red. B. Petrozolin-Skowrońska, t. 3 (I-L), Warszawa 1996, s. 365.

¹³¹ „Kurier”, 6 grudnia 1908, nr 281, s. 3, „Głos Lubelski”, 27 marca 1914, nr 80, s. 3.

¹³² Christian Liebe (1654-1708) był kompozytorem niemieckim. Urodził się we Freibergu w Saksonii. Studiował w Lipsku, a następnie był prywatnym nauczycielem w Dreźnie. W 1864 r. został rektorem i organistą we Frauenstein, a od 1690 r. aż do śmierci pełnił funkcję rektora w Zschopau. Wiele z jego utworów wokalnych, które przetrwały, są w dość konserwatywnym stylu. Christian Liebe – https://en.wikipedia.org/wiki/Christian_Liebe (dostęp 15.07.2021)

¹³³ „Głos Lubelski”, 27 marca 1914, nr 80, s. 3.

¹³⁴ Ruggero Leoncavallo (1857-1919) był włoskim kompozytorem, poetą i librecistą. W 1876 r. ukończył konserwatorium w Neapolu, a następnie rozpoczął studia historyczne na uniwersytecie w Bolonii, gdzie rozwinęła się jego pasja literacka i zainteresowanie poezją renesansu włoskiego. W 1882 r. otrzymał w Egipcie posadę muzyka na dworze Towfika Mahmuda, na skutek wojny musiał jednak opuścić to państwo. Dużą sławę przyniosła mu opera *Pajace*. W 1906 r. odbył długą podróż koncertową po Kanadzie i Stanach Zjednoczonych. Tam w jego twórczości nastąpił zwrot w kierunku operetki. Jego *Pajace* to pierwsza opera we Włoszech zarejestrowana w całości na płycie. Zob. A. KONIECZNA, *Leoncavallo Ruggero*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. E. Dziębowska, t. 5 (klł), Kraków 1997, s. 324-326; *Leoncavallo Ruggiero*, w: *Mala encyklopedia muzyki*, red. S. Śledziński, Warszawa 1981, s. 550.

¹³⁵ „Kurier”, 3 kwietnia 1910, nr 75, s. 4, „Kurier”, 14 maja 1910, nr 108, s. 3.

¹³⁶ „Kurier”, 19 maja 1909, nr 113, s. 3.

¹³⁷ Victor Masse (1822-1884) był kompozytorem francuskim. W latach 1834-1844 studiował w konserwatorium w Paryżu. W 1844 r. zdobył Prix de Rome za kantatę *Le renegat de Tanger*. W 1860 r. został kierownikiem chóru w operze w Paryżu. Od 1866 r. był profesorem kompozycji w paryskim konserwatorium. Obowiązki pedagogiczne ograniczyły jego działalność kompozytorską. Największym powodzeniem cieszyły się jego salonowe operetki oraz pieśni i romanse. Zob. W. Berny-Negrey, *Massé Victor, właśc. Félix Marie Massé*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. E. Dziębowska, t. 6 (m), Kraków 2000, s. 124.

¹³⁸ „Kurier”, 10 listopada 1909, nr 266, s. 3.

¹³⁹ Jules Massenet (1842-1912) był francuskim kompozytorem okresu romantyzmu. W latach 1853-1863 studiował w paryskim konserwatorium, tam też zdobył w 1863 r. Prix de Rome za kantatę *David Rizzio*. Pozycję Masseneta w świecie kompozytorskim ustaliły jednak dwa oratoria – *Maria Magdalena* i *Ewa*. W 1878 r. objął stanowisko profesorskie w paryskim konserwatorium. Massenet był jednym z przedstawicieli francuskiej opery lirycznej końca XIX w. W jego dorobku znajdują się opery, dramaty religijne, oratoria, balety, muzyka teatralna, pieśni,

19.	Etienne Nicolas Méhul ¹⁴¹	<i>Sonata</i> ¹⁴²
20.	Felix Mendelssohn-Bartholdy	<i>Trio d-moll op. 49</i> ¹⁴³
21.	Giacomo Meyerbeer ¹⁴⁴	<i>Serenada</i> ¹⁴⁵
22.	Wolfgang Amadeusz Mozart	Aria z opery <i>Zaczarowany flet</i> ¹⁴⁶
23.	Giacomo Puccini	Modlitwa Tosci z opery <i>Tosca</i> , aria z Tosci ¹⁴⁷

utwory orkiestrowe, kameralne i fortepianowe. Zob. *Massenet Jules Emile Frédéric*, w: *Mala encyklopedia muzyki*, red. S. Śledziński, Warszawa 1981, s.593; A. KONIECZNA, *Massenet Jules Emile Frédéric*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. E. Dziębowska, t. 6 (m), Kraków 2000, s. 124-127.

¹⁴⁰ „Ziemia Lubelska”, 4 maja 1913, nr 121, s. 4.

¹⁴¹ Etienne Nicolas Méhul (1763-1817) był kompozytorem francuskim. Początkowo muzyki uczył się u miejscowych organistów w Givet, a następnie w Paryżu u Johanna Friedricha Edelmana. Prawdziwy sukces, a po pewnym czasie także europejską sławę przyniosło mu wystawienie opery *Euphrosine*, w której nawiązał do tradycji francuskiej opery komicznej. Mehul jest uważany za najwybitniejszego francuskiego kompozytora operowego okresu rewolucji. Przewyższał Luigiego Cherubiniego stopniem nowatorstwa w zakresie struktury dramatycznej swoich oper, a także użytych do jej realizacji środków muzycznych, przede wszystkim harmonizacji i orkiestracji. Szczególnym radykalizmem odznaczają się jego dzieła skomponowane w latach 90. XVIII w. Nawiązując do reformy Glucka, zarówno w operach komicznych, jak i poważnych stawiał na pierwszym planie walory dramatyczne. W doborze wątków literackich zaznacza się w operach Mehula typowa dla wczesnego romantyzmu predylekcja do tematyki rycerskiej, bajeczno-legendarnej, historycznej, a także rewolucyjnej. Oprócz oper pisał też symfonie, utwory religijne, kantaty, hymny i pieśni z okresu rewolucji francuskiej. Zob. A. KONIECZNA, *Méhul Etienne Nicolas*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. E. Dziębowska, t. 6 (m), Kraków 2000, s. 159-161; *Méhul Étienne Nicolas* w: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, red. B. Petrozolin-Skowrońska, t. 4 (M-P), Warszawa 1997, s. 148-149.

¹⁴² „Kurier”, 9 czerwca 1907, nr 134, s. 3.

¹⁴³ „Kurier”, 3 kwietnia 1910, nr 75, s. 4.

¹⁴⁴ Giacomo Meyerbeer (1791-1864) był kompozytorem niemieckim pochodzenia żydowskiego. Muzyki uczył się początkowo u nauczyciela dworskiego Lauski, a mając 11 lat występował już publicznie jako pianista. Po pierwszym krótkim pobycie w Paryżu pod koniec 1815 r. wyjechał do Londynu. W marcu 1816 r. przebywał we Włoszech – w Wenecji i w Genui. W Neapolu i Palermo studiował sycylijską muzykę ludową. W 1825 r. nawiązał współpracę z librecistą Eugenem Scribe'em. Przez ostatnie lata życia kompozytor pracował nad operą *Afrykanka*, której prapremiery nie dane było mu doczekać. Meyerbeer był przedstawicielem tzw. wielkiej opery (heroicznej). Zob. A. Konieczna, *Meyerbeer Giacomo*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. E. Dziębowska, t. 6 (m), Kraków 200, s. 228-232; *Meyerbeer Giacomo*, w: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, red. B. Petrozolin-Skowrońska, t. 4 (M-P), Warszawa 1997, s. 182.

¹⁴⁵ „Głos Lubelski”, 27 marca 1914, nr 80, s. 3.

¹⁴⁶ „Kurier”, 19 maja 1909, nr 113, s. 3.

¹⁴⁷ „Kurier”, 3 kwietnia 1910, nr 75, s. 4, „Kurier”, 10 listopada 1909, nr 266, s. 3.

24.	Anton Rubinstein ¹⁴⁸	<i>Łza</i> ¹⁴⁹
25.	Camille Saint-Saëns	<i>Andantino quasi Allegretto z Koncertu skrzypcowego b-moll nr 3 op. 61</i> ¹⁵⁰
26.	Robert Schumann	<i>Traümerei</i> op. 15 nr 7 z cyklu <i>Sceny dziecięce</i> , <i>Aufschwung</i> op. 12 nr 2, <i>Dwaj grenadierzy</i> op. 49 nr 1 ¹⁵¹
27.	Richard Wagner	<i>Pożegnanie labędzia z Lohengrina</i> , Chór pielgrzymów z opery <i>Tannhäuser</i> ¹⁵²
28.	Giuseppe Verdi	<i>Violetta</i> , aria z II aktu <i>Aidy</i> ¹⁵³
29.	Henri Vieuxtemps ¹⁵⁴	<i>Koncert d-moll</i> ¹⁵⁵

Analizując dane zestawione w tabelach, można dostrzec, że kompozytorzy zagraniczni byli nieco bardziej popularni niż rodzimi twórcy. Przy tym warto zaznaczyć, że autorzy rosyjscy (jak choćby Piotr Czajkowski czy Cezar Cui) zostali zaliczeni do grona obcych ze względów kulturowych i historycznych, bo przecież granice geograficzne wskazywałyby raczej ich bliskość z regionem lubelskim.

¹⁴⁸ Anton Rubinstein (1829-1894) był rosyjskim pianistą, kompozytorem i dyrygentem. Od 1844 r. studiował kompozycję w Berlinie, w 1848 r. powrócił do Rosji i osiedlił się w Petersburgu, gdzie w 1862 r. został dyrektorem konserwatorium. W 1872 r. występował w Ameryce z Henrykiem Wieniawskim. Dzięki ogromnemu repertuarowi Rubinstein dawał koncerty ilustrujące historię muzyki od Jana Sebastiana Bacha do Nikołaja Rimskiego-Korsakowa. Jako pedagog stworzył autorską szkołę pianistyczną. W bogatym dorobku twórczym kompozytora znajdują się symfonie, 5 koncertów fortepianowych, utwory kameralne, poematy symfoniczne, koncerty skrzypcowe i wiolonczelowe, sonaty, pieśni i opery. *Rubinstein Anton Grigoriewicz*, w: *Mala encyklopedia muzyki*, red. S. Śledziński, Warszawa 1981, s. 861.

¹⁴⁹ „Kurier”, 19 maja 1909, nr 113, s. 3.

¹⁵⁰ „Kurier”, 1 czerwca 1907, nr 127, s. 3.

¹⁵¹ „Kurier”, 1 czerwca 1907, nr 127, s. 3, „Kurier”, 8 listopada 1908, nr 257, s. 3, „Głos Lubelski”, 27 marca 1914, nr 80, s. 3.

¹⁵² „Kurier”, 2 grudnia 1908, nr 277, s. 3-4, „Kurier”, 10 listopada 1909, nr 266, s. 3.

¹⁵³ „Kurier”, 3 kwietnia 1910, nr 75, s. 4, „Kurier”, 8 listopada 1908, nr 257, s. 3.

¹⁵⁴ Henri Vieuxtemps (1820-1881) był belgijskim skrzypkiem i kompozytorem. W latach 1846-1852 był nadwornym skrzypkiem cara Mikołaja I Romanowa w Petersburgu. W latach 1871-1873 pełnił funkcję profesora konserwatorium w Brukseli. Odbył wiele podróży artystycznych po Europie i Stanach Zjednoczonych. W 1838 r. gościł w Warszawie. Jest autorem wirtuozowskich utworów skrzypcowych – 6 koncertów, 6 etud koncertowych, liczne duety, wariacje, fantazje, m.in. na tematy z *Halki* Stanisława Moniuszki. Zob. *Vieuxtemps Henri*, w: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, red. B. Petrozolin-Skowrońska, t. 6 (S-Z), Warszawa 1997, s. 615; R. SUCHOWIEJKO, *Vieuxtemps Henri Joseph Francois*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. E. Dziębowska, t. 11 (t-v), Kraków 2009, s. 272-273.

¹⁵⁵ „Ziemia Lubelska”, 4 maja 1913, nr 121, s. 4.

Zaprezentowane dane dowodzą, że Lublin, podobnie jak inne większe ośrodki kultury muzycznej zaboru rosyjskiego, prezentował bieżący repertuar popularny w Europie Zachodniej. Obecność kompozytorów rosyjskich nie budzi zdziwienia wobec położenia geopolitycznego Lublina w omawianym okresie. Licznie prezentowany jest również dorobek twórczy cenionych postaci życia muzycznego Francji, Niemiec czy Włoch.

Dokonując ogólnej analizy przedstawionej listy utworów z punktu widzenia obsady, nasuwa się spostrzeżenie, że zdecydowanie dominowała muzyka wokalnie-instrumentalna, a zwłaszcza pieśni i arie z oper. Rzadziej wykonywano utwory instrumentalne, zapewne dostrzegając, że muzyka zaopatrzona w tekst jest dla niewyrobionego słuchacza łatwiejsza w odbiorze, co pozwalało z kolei przyciągnąć zainteresowanych, a taki był przecież nadrzędny cel koncertów charytatywnych. Należy także zwrócić uwagę, że wielokrotnie brakowało odpowiednio wykształconych muzyków, aby wykonywać bardziej skomplikowane kompozycje instrumentalne, a ich prezentacja przez amatorów wpływała na jakość. Często relacje recenzentów są bardzo ogólnikowe, co w zasadniczy sposób utrudnia, a czasem uniemożliwia identyfikację konkretnych tytułów.

Mimo wspomnianej dominacji kompozytorów zagranicznych ostatecznie odnotowano wykonanie 35 utworów rodzimych, a 36 obcych. O ile dzieła zagraniczne były często wabikiem na słuchaczy, to jednak obficie prezentowano dorobek rodzimych autorów, upowszechniając go wśród lokalnej publiczności.

Tabela 3. Spis artystów muzyków

LP.	IMIĘ	NAZWISKO	PROFESJA
1.	Jan	Bajkowski ¹⁵⁶	śpiew
2.	Stanisław	Barcewicz ¹⁵⁷	skrzypek
3.	Antonina	Białęcka ¹⁵⁸	pianistka
4.	Zygmunt	Bieliński ¹⁵⁹	pianista, akompaniament
5.	Zygmunt	Biliński ¹⁶⁰	pianista, akompaniament
6.	Jadwiga	Boduszyńska ¹⁶¹	śpiew
7.	Witold	Boguski ¹⁶²	skrzypek

¹⁵⁶ „Kurier”, 8 listopada 1908, nr 257, s. 3.

¹⁵⁷ „Gazeta Lubelska”, 9 listopada 1904, nr 254, s. 1; „Kurier”, 10 września 1910, nr 208, s. 3.

¹⁵⁸ „Kurier”, 18 sierpnia 1910, nr 188, s. 3.

¹⁵⁹ „Ziemia Lubelska”, 3 maja 1913, nr 120, s. 3.

¹⁶⁰ „Gazeta Lubelska”, 9 listopada 1904, nr 254, s. 1.

¹⁶¹ „Kurier”, 15 grudnia 1908, nr 287, s. 3-4.

8.	Franciszka	Buniewicz ¹⁶³	pianistka, akompaniament
9.	Władysława	Chotkowska ¹⁶⁴	śpiew
10.	Zofia	Dobrowolska-Świdzińska ¹⁶⁵	skrzypaczka
11.	Stefan	Dudziński ¹⁶⁶	śpiew
12.	Ignacy	Dygas ¹⁶⁷	śpiew
13.	–	Dylewski ¹⁶⁸	flecista
14.	–	Gastomski ¹⁶⁹	śpiew
15.	Wojciech	Gawroński ¹⁷⁰	pianista
16.	Wiktor	Grąbczewski ¹⁷¹	śpiew
17.	Helena	Grafczyńska ¹⁷²	pianistka
18.	–	Grudzińska ¹⁷³	pianistka, akompaniament
19.	Władysław	Grudziński ¹⁷⁴	skrzypek
20.	Janina	Gruszczynska ¹⁷⁵	śpiew
21.	Jan	Grzędziński ¹⁷⁶	śpiew
22.	Andrzej	Hajek ¹⁷⁷	śpiew
23.	Katarzyna	Jaczynowska ¹⁷⁸	pianistka
24.	Gustaw	Jerzyna-Czernicki ¹⁷⁹	śpiew, wiolonczelista,

¹⁶² „Kurier”, 11 listopada 1909, nr 267, s. 3.

¹⁶³ „Kurier”, 18 maja 1909, nr 112, s. 3; „Kurier”, 26 marca 1910, nr 71, s. 3; „Kurier”, 14 maja 1910, nr 108, s. 3; „Kurier”, 1 czerwca 1907, nr 127, s. 3.

¹⁶⁴ „Gazeta Lubelska”, 9 listopada 1904, nr 254, s. 1.

¹⁶⁵ „Kurier”, 5 marca 1910, nr 101, s. 4;

¹⁶⁶ „Kurier”, 4 stycznia 1910, nr 2, s. 3.

¹⁶⁷ „Gazeta Lubelska”, 9 listopada 1904, nr 254, s. 1.

¹⁶⁸ „Kurier”, 10 listopada 1909, nr 266, s. 1.

¹⁶⁹ „Głos Lubelski”, 27 marca 1914, nr 80, s. 3.

¹⁷⁰ „Gazeta Lubelska”, 9 listopada 1904, nr 254, s. 1.

¹⁷¹ „Ziemia Lubelska”, 4 listopada 1913, nr 301, s. 1.

¹⁷² „Kurier”, 10 listopada 1909, nr 266, s. 1.

¹⁷³ „Kurier”, 17 kwietnia 1909, nr 86, s. 3; „Kurier”, 15 grudnia 1908, nr 287, s. 3-4; „Ziemia Lubelska”, 1 maja 1913, nr 118, s. 5.

¹⁷⁴ „Kurier”, 15 grudnia 1908, nr 287, s. 3-4; „Kurier”, 17 kwietnia 1909, nr 86, s. 3; „Kurier”, 9 maja 1909, nr 104, s. 3; „Ziemia Lubelska”, 3 maja 1913, nr 120, s. 3.

¹⁷⁵ „Kurier”, 10 listopada 1909, nr 266, s. 1.

¹⁷⁶ „Kurier”, 2 grudnia 1908, nr 277, s. 3-4; „Kurier”, 6 grudnia 1908, nr 281, s. 3.

¹⁷⁷ „Kurier”, 2 grudnia 1908, nr 277, s. 3-4; „Kurier”, 6 grudnia 1908, nr 281, s. 3.

¹⁷⁸ „Kurier”, 15 grudnia 1909, nr 296, s. 3.

			dyrektor chórów Towarzystwa Muzycznego
25.	Jan	Kaławajć ¹⁸⁰	śpiew
26.	Konrad	Kamiński ¹⁸¹	śpiew
27.	–	Kazimierzowa-Sobańska ¹⁸²	śpiew
28.	Włodzimierz	Kenig ¹⁸³	skrzypek
29.	Włodzimierz	Klawer ¹⁸⁴	pianista
30.	Zofia	Kobyłańska ¹⁸⁵	śpiew
31.	Janina	Kochańska ¹⁸⁶	śpiew
32.	Janina	Korolewicz-Waydowa ¹⁸⁷	śpiew
33.	Anna	Kunstetter ¹⁸⁸	skrzypek
34.	Włodzimierz	Maławski ¹⁸⁹	śpiew
35.	Julia	Mechówna ¹⁹⁰	śpiew
36.	Adam	Melzak ¹⁹¹	skrzypek
37.	Władysław	Michalski ¹⁹²	pianista
38.	Zofia	Migurska ¹⁹³	śpiew
39.	Aleksander	Mitnicki ¹⁹⁴	wiolonczelista
40.	Konstanty	Przewłocki ¹⁹⁵	pianista

¹⁷⁹ „Kurier”, 31 maja 1908, nr 123, s. 3.

¹⁸⁰ „Kurier”, 2 grudnia 1908, nr 277, s. 3-4; „Kurier”, 6 grudnia 1908, nr 281, s. 3.

¹⁸¹ „Głos Lubelski”, 27 marca 1914, nr 80, s. 3.

¹⁸² „Kurier”, 18 stycznia 1908, nr 14, s. 3; „Kurier”, 8 listopada 1908, nr 257, s. 3.

¹⁸³ „Ziemia Lubelska”, 4 listopada 1913, nr 301, s. 1.

¹⁸⁴ „Kurier”, 5 maja 1909, nr 101, s. 3.

¹⁸⁵ „Kurier”, 2 grudnia 1908, nr 277, s. 3-4.

¹⁸⁶ „Kurier”, 17 kwietnia 1909, nr 86, s. 3; „Kurier”, 1 czerwca 1907, nr 127, s. 3.

¹⁸⁷ „Ziemia Lubelska”, 1 maja 1913, nr 118, s. 5; „Ziemia Lubelska”, 4 maja 1913, nr 121, s. 4; „Głos Lubelski”, 3 maja 1913, nr 6, s. 13.

¹⁸⁸ „Kurier”, 1 czerwca 1907, nr 127, s. 3.

¹⁸⁹ „Kurier”, 15 marca 1909, nr 61, s. 3; „Kurier”, 3 listopada 1909, nr 260, s. 3; „Kurier”, 11 listopada 1909, nr 267, s. 3.

¹⁹⁰ „Kurier”, 4 stycznia 1910, nr 2, s. 3.

¹⁹¹ „Ziemia Lubelska”, 3 maja 1913, nr 120, s. 3.

¹⁹² „Kurier”, 3 kwietnia 1910, nr 75, s. 4.

¹⁹³ „Kurier”, 18 sierpnia 1910, nr 188, s. 3

¹⁹⁴ „Ziemia Lubelska”, 3 maja 1913, nr 120, s. 3.

41.	Ignacy	Przyłagowski ¹⁹⁶	pianista
42.	Adam	Szlendak ¹⁹⁷	śpiew
43.	–	Szpilfog ¹⁹⁸	skrzypek
44.	Jadwiga	Szymańska ¹⁹⁹	śpiew
45.	–	Welkówna ²⁰⁰	śpiew
46.	Juliusz	Wetheim ²⁰¹	pianista
47.	Adam	Wyleżyński ²⁰²	skrzypek
48.	–	Zygmuntowa-Brzezińska ²⁰³	pianista
49.	Aleksander	Żebrowski ²⁰⁴	wiolonczelista

Wśród prezentujących się artystów muzyków najczęściej spotkać można takie postaci, jak: Franciszka Buniewicz (akompaniament), Janina Kochańska (śpiew), Włodzimierz Malawski²⁰⁵ (śpiew), Gustaw Jerzyna-Czernicki (śpiew, wiolonczela, dyrektor chórów Towarzystwa Muzycznego). Warto wspomnieć także o rodowitej Lubliniance – Jadwidze Szymańskiej (śpiew).

Większość wymienionych w tabeli muzyków to amatorzy, którzy umiejętności zdobywali podczas prywatnych lekcji. Ze względu na kameralny charakter repertuaru pośród artystów najliczniej reprezentowani są śpiewacy (23) i pianiści (14). W dalszej kolejności odnotowano grupę skrzypków (9), co nie budzi zdziwienia wobec pozycji Lublina jako ośrodka kształcenia wiolinistów już od schyłku XVIII w.

¹⁹⁵ „Kurier”, 17 stycznia 1908, nr 13, s. 4; „Kurier”, 5 marca 1910, nr 101, s. 4; „Kurier”, 14 maja 1910, nr 108, s. 3;

¹⁹⁶ „Kurier”, 8 listopada 1908, nr 257, s. 3; „Kurier”, 12 listopada 1908, nr 260, s. 3.

¹⁹⁷ „Kurier”, 23 maja 1908, nr 117, s. 3; „Ziemia Lubelska”, 4 listopada 1913, nr 301, s. 1.

¹⁹⁸ „Kurier”, 9 czerwca 1907, nr 134, s. 3.

¹⁹⁹ „Kurier”, 5 maja 1909, nr 101, s. 3; „Kurier”, 19 maja 1909, nr 113, s. 3.

²⁰⁰ „Kurier”, 5 marca 1910, nr 101, s. 4; „Kurier”, 14 maja 1910, nr 108, s. 3.

²⁰¹ „Kurier”, 15 grudnia 1908, nr 287, s. 3-4.

²⁰² „Kurier”, 4 stycznia 1910, nr 2, s. 3; „Kurier”, 3 kwietnia 1910, nr 75, s. 4.

²⁰³ „Kurier”, 14 marca 1909, nr 60, s. 3.

²⁰⁴ „Kurier”, 3 kwietnia 1910, nr 75, s. 4; „Ziemia Lubelska”, 4 listopada 1913, nr 301, s. 1.

²⁰⁵ Włodzimierz Malawski (1871-1939) był śpiewakiem i reżyserem. Początkowo studiował medycynę, następnie zaś, za namową Zygmunta Noskowskiego, rozpoczął studia wokalne w krakowskim konserwatorium. Na scenie zaczął występować w zespole objazdowym pod dyrekcją Juliana Myszkowskiego. W kolejnych latach zaangażowany został do opery lwowskiej. Następnie związał się z Sosnowcem, Poznaniem, a w latach 1911-12 podróżował po świecie i koncertował m. in. w Nowym Jorku. W 1932 r. wyjechał do Szwajcarii i tam przebywał aż do śmierci. Zob. *Malawski Włodzimierz Hipolit Franciszek*, w: *Słownik biograficzny teatru polskiego 1765-1965*, red. Z. Raszewki, Warszawa 1973, s. 414.

Większość lubelskich artystów muzyków jest znana wyłącznie z not prasowych bądź repertuarów koncertowych. Często funkcjonują oni pod samym nazwiskiem. Podanie bardziej szczegółowych wiadomości, wymaga pogłębionej kwerendy archiwalnej, niegwarantującej pozytywnego rezultatu. Tylko w nielicznych sytuacjach lokalna prasa podawała krótkie noty biograficzne artysty.

W koncertach charytatywnych brały udział także amatorskie orkiestry i chóry, spośród których nie można pominąć orkiestry amatorskiej z fabryki wag pana Hessego²⁰⁶, orkiestry amatorskiej z cukrowni „Lublin”²⁰⁷, a także chóru szkoły im. Stanisława Staszica – „Lutnia”²⁰⁸ i chóru Szesnastka²⁰⁹ – pod dyrekcją Gustawa Jerzyny-Czernickiego.

Warto zaznaczyć, że na koncerty charytatywne składały się nie tylko utwory muzyczne, ale także literackie, stąd wśród wykonawców oprócz muzyków odnajdziemy deklamatorów.

Tabela 4. Spis artystów deklamatorów

LP.	IMIĘ	NAZWISKO
1.	–	Antoniewicz ²¹⁰
2.	Aleksander	Bolesławski ²¹¹
3.	Maria	Frycz ²¹²
4.	Jan	Iwański ²¹³
5.	–	Kaden ²¹⁴
6.	–	Ketlicz-Rayski ²¹⁵
7.	–	Krasucka-Bykowa ²¹⁶
8.	Michał	Michniewski ²¹⁷

²⁰⁶ „Kurier”, 1 maja 1909, nr 98, s. 3

²⁰⁷ Ibidem.

²⁰⁸ „Kurier”, 9 maja 1909, nr 104, s. 3; „Kurier”, 21 maja 1908, nr 115, s. 3; „Kurier”, 2 grudnia 1908, nr 277, s. 3-4.

²⁰⁹ „Kurier”, 3 listopada 1909, nr 260, s. 3; „Kurier”, 6 czerwca 1907, nr 131, s. 3.

²¹⁰ „Kurier”, 15 grudnia 1909, nr 296, s. 3.

²¹¹ „Kurier”, 15 grudnia 1908, nr 287, s. 3-4.

²¹² „Kurier”, 1 czerwca 1907, nr 127, s. 3; „Kurier”, 21 maja 1908, nr 115, s. 3.

²¹³ „Kurier”, 27 kwietnia 1909, nr 94, s. 3; „Kurier”, 26 marca 1910, nr 71, s. 3; „Kurier”, 3 kwietnia 1910, nr 75, s. 4.

²¹⁴ „Kurier”, 26 marca 1910, nr 71, s. 3; „Kurier”, 3 kwietnia 1910, nr 75, s. 4.

²¹⁵ „Głos Lubelski”, 27 marca 1914, nr 80, s. 3.

²¹⁶ „Kurier”, 17 kwietnia 1909, nr 86, s. 3.

²¹⁷ „Kurier”, 27 kwietnia 1909, nr 94, s. 3.

9.	Maria	Mirska ²¹⁸
10.	Stanisław	Poraj ²¹⁹
11.	Irena	Trapszo-Chodowiecka ²²⁰

Lista artystów deklamatorów zawiera znacznie mniej nazwisk niż lista artystów muzyków, co może być spowodowane faktem, że podczas organizacji koncertów na pierwszy plan wysuwała się muzyka, recytacja zaś w większości przypadków miała jedynie towarzyszyć kompozycjom.

Praktyka współlistnienia muzyki i deklamacji wpływała z romantycznej koncepcji łączenia sztuk. Silne wpływy romantyzmu potwierdzają również kompozycje, które prezentowano podczas omawianych wydarzeń. Warto zauważyć ponadto, że umieszczenie recytacji w programie koncertu powodowało jego urozmaicenie i wydłużenie, a jednocześnie ściągało z nielicznej grupy muzyków amatorów ciężar wyłącznej realizacji wydarzenia.

Co prawda przeważająca część koncertów charytatywnych miała na celu wsparcie ubogich uczniów z różnych szkół, ale odnotowane zostały także informacje o koncertach na inne cele – np. na szpital w Bychawie²²¹ czy na rzecz szwalni lubelskiej²²².

Z łatwością można zauważyć, że organizacja koncertów charytatywnych była niezwykle potrzebna i pożądana w tamtym niełatwym czasie, zarówno pod względem politycznym, jak i finansowym. Widząc tak duże zapotrzebowanie na wsparcie uczniów, można wywnioskować, że młodzież była zainteresowana edukacją i chciała się kształcić, co niewątpliwie było też pewnego rodzaju pocieszeniem dla regionu.

Niniejszy szkic, oparty na wybranych materiałach prasowych, pozwolił na szeroką i wielopłaszczyznową analizę problematyki koncertów charytatywnych w Lublinie w początku XX stulecia. Konieczna jest dalsza kwerenda licznych tytułów prasowych, a zwłaszcza szczegółowa analiza personaliów występujących artystów zawodowych, półprofesjonalnych oraz amatorów, co pozwoli na pełniejsze zidentyfikowanie głównych kierunków rozwoju kultury muzycznej Koziego Grodu w okresie rozbiorów.

²¹⁸ „Głos Lubelski”, 27 marca 1914, nr 80, s. 3.

²¹⁹ „Kurier”, 26 marca 1910, nr 71, s. 3; „Kurier”, 3 kwietnia 1910, nr 75, s. 4.

²²⁰ „Gazeta Lubelska”, 9 listopada 1904, nr 254, s. 1.

²²¹ „Kurier”, 18 sierpnia 1910, nr 188, s. 3.

²²² „Kurier”, 15 grudnia 1909, nr 296, s. 3.

BIBLIOGRAFIA

ŹRÓDŁA

DOKUMENTY

Ustawa Lubelskiego Towarzystwa Przyjaciół uczącej się młodzieży, druk J. Pietrzykowskiego, 1908
<http://bc.wbp.lublin.pl/dlibra/docmetadata?id=941&from=publication> (dostęp 5.05.2021)

Sprawozdania Komitetu Towarzystwa Muzycznego w Lublinie. http://bc.wbp.lublin.pl/dlibra/applet?mimetype=image%2Fxdjvu&sec=false&handler=djvu_html5&content_url=%2FContent%2F7237%2FCZAS_2707c_1909_1910_directory.djvu (dostęp 12.07.2021)

PRASA

„Gazeta Lubelska”, 9 listopada 1904, nr 254; 10 maja 1913, nr 7.

„Głos Lubelski”, 3 maja 1913, nr 6; 18 grudnia 1913, nr 17; 27 marca 1914, nr 80.

„Kurier”, 21 lutego 1907, nr 45; 29 maja 1907, nr 125; 1 czerwca 1907, nr 127; 6 czerwca 1907, nr 131; 9 czerwca 1907, nr 134.

„Kurier”, 17 stycznia 1908, nr 13; 18 stycznia 1908, nr 14; 19 stycznia 1908, nr 15; 9 lutego 1908, nr 33; 21 maja 1908, nr 115; 23 maja 1908, nr 117; 31 maja 1908, nr 123; 8 listopada 1908, nr 257; 12 listopada 1908, nr 260; 22 listopada 1908, nr 269; 2 grudnia 1908, nr 277; 6 grudnia 1908, nr 281; 15 grudnia 1908, nr 287

„Kurier”, 13 stycznia 1909, nr 9; 20 lutego 1909, nr 41; 14 marca 1909, nr 60; 15 marca 1909, nr 61; 17 kwietnia 1909, nr 86; 21 kwietnia 1909, nr 89; 27 kwietnia 1909, nr 94; 1 maja 1909, nr 98; 5 maja 1909, nr 101; 9 maja 1909, nr 104; 18 maja 1909, nr 112; 19 maja 1909, nr 113; 3 listopada 1909, nr 260; 10 listopada 1909, nr 266; 11 listopada 1909, nr 267; 15 grudnia 1909, nr 296.

„Kurier”, 4 stycznia 1910, nr 2; 16 marca 1910, nr 62; 26 marca 1910, nr 71; 3 kwietnia 1910, nr 75; 5 marca 1910, nr 101; 14 maja 1910, nr 108; 18 sierpnia 1910, nr 188; 10 września 1910, nr 208

„Ziemia Lubelska”, 1 maja 1913, nr 118; 3 maja 1913, nr 120; 4 maja 1913, nr 121; 4 listopada 1913, nr 301.

OPRACOWANIA

HASŁA ENCYKLOPEDYCZNE

BERNY-NEGREY W., *Massé Victor, właśc. Félix Marie Massé*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. E. Dziębowska, t. 6 (m), Kraków 2000, s. 124.

BULA K., *Bériot Charles-Auguste de*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. E. Dziębowska, t. 1 (ab), Kraków 1979, s. 284.

Brenner Ludwig (Ritter) von, w: *Baker's Biographical Dictionary of Musicians*, red. T. Baker, A. Ramy, wyd. 3, New York 1919, s. 116.

CHECHLIŃSKA Z., *Kjerulf Halfdan*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. E. Dziębowska, t. 5 (kl), Kraków 1997, s. 96.

Corelli Arcangelo, w: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, red. B. Petrozolin-Skowrońska, t. 1 (A-C), Warszawa 1995, s. 785.

Cui Cezar A., w: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, red. B. Petrozolin-Skowrońska, t. 1 (A-C), Warszawa 1995, s. 797.

Czernicki Gustaw, pseud. Jerzyna, w: *Słownik biograficzny teatru polskiego 1765-1965*, red. Z. Raszewki, Warszawa 1973, s. 111-112.

- Czernicki-Jerzyna Gustaw*, w: L. T. Błaszczyk, *Dyrygenci polscy i obcy w Polsce działający w XIX i XX wieku*, Kraków 1964, s. 46.
- Gall Jan Karol* w: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, red. B. Petrozolin-Skowrońska, t. 2 (D-H), Warszawa 1995, s. 469.
- Gounod Charles*, w: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, red. B. Petrozolin-Skowrońska, t. 2 (D-H), Warszawa 1995.
- Guniewicz Ignacy Franciszek* w: *Słownik biograficzny teatru polskiego 1765-1965*, red. Z. Raszewski, Warszawa 1973, s. 214.
- Hálevy Jacques Fromental, właśc. Elias Lévy*, w: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, red. B. Petrozolin-Skowrońska, t. 2 (D-H), Warszawa 1995, s. 691
- JARZĘBSKA A., *Hahn Reynaldo*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. E. Dziębowska, t. 4 (hij), Kraków 1993, s. 12.
- Kjerulf Halfdan*, w: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, red. B. Petrozolin-Skowrońska, t. 3 (I-L), Warszawa 1996, s. 365
- Komorowski Ignacy*, w: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, red. B. Petrozolin-Skowrońska, t. 3 (I-L), Warszawa 1996, s. 433.
- KONIECZNA A., *Gounod Charles Francois*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. E. Dziębowska, t. 3 (efg), Kraków 1987, s. 410-417.
- KONIECZNA A., *Hálevy Jacques Francois Fromental*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. E. Dziębowska, t. 4 (hij), Kraków 1993, s. 14-16.
- KONIECZNA A., *Leoncavallo Ruggero*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. E. Dziębowska, t. 5 (kl), Kraków 1997, s. 324-326.
- KONIECZNA A., *Massenet Jules Emile Frédéric*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. E. Dziębowska, t. 6 (m), Kraków 2000, s. 124-127.
- KONIECZNA A., *Méhul Etienne Nicolas*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. E. Dziębowska, t. 6 (m), Kraków 2000, s. 159-161.
- KONIECZNA A., *Meyerbeer Giacomo*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. E. Dziębowska, t. 6 (m), Kraków 200, s. 228-232.
- LACH S., *Gall Jan Karol*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. E. Dziębowska, t. 3 (efg), Kraków 1987, s. 216-218.
- Leoncavallo Ruggiero*, w: *Mała encyklopedia muzyki*, red. S. Śledziński, Warszawa 1981, s. 550.
- Malawski Włodzimierz Hipolit Franciszek*, w: *Słownik biograficzny teatru polskiego 1765-1965*, red. Z. Raszewki, Warszawa 1973, s. 414.
- Massenet Jules Emile Frédéric*, w: *Mała encyklopedia muzyki*, red. S. Śledziński, Warszawa 1981, s. 593.
- Maszyński Piotr*, w: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, red. B. Petrozolin-Skowrońska, t. 4 (M-P), Warszawa 1997, s. 118.
- Méhul Étienne Nicolas* w: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, red. B. Petrozolin-Skowrońska, t. 4 (M-P), Warszawa 1997, s. 148-149.
- Meyerbeer Giacomo*, w: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, red. B. Petrozolin-Skowrońska, t. 4 (M-P), Warszawa 1997, s. 182.
- MIESZKIEŁO U., *Szopski Felician*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. E. Dziębowska, t. 10 (Sm-Ś), Kraków 2007, s. 135.
- MIESZKIEŁO U., *Świerzyński Michał*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. E. Dziębowska, t. 10 (Sm-Ś), Kraków 2007, s. 305-306.

- NEUER A., *Cui, Kiui, Cezar Antonowicz*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. E. Dziębowska, t. 2 (cd), Kraków 1984, s. 277-278.
- Niewiadomski Stanisław, w: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, red. B. Petrozolin-Skowrońska, t. 4 (M-P), Warszawa 1997, s. 485.
- Noskowski Zygmunt, w: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, red. B. Petrozolin-Skowrońska, t. 4 (M-P), Warszawa 1997, s. 527.
- Orłowski Aleksander, w: *Mala encyklopedia muzyki*, red. S. Śledziński, Warszawa 1981, s. 732.
- PACAN J., Niewiadomski Stanisław Karol, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. E. Dziębowska, t. 7 (n-Pa), Kraków 2002, s. 61-65.
- PRZYBYLSKI T., *Bursa Stanisław*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. E. Dziębowska, t. 1 (ab), Kraków 1979, s. 463.
- rubel, w: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, red. B. Petrozolin-Skowrońska, t. 5 (P-S), Warszawa 1996, s. 628.
- Rubinstein Anton Grigoriewicz, w: *Mala encyklopedia muzyki*, red. S. Śledziński, Warszawa 1981, s. 861.
- SUCHOWIEJKO R., *Vieuxtemps Henri Joseph Francois*, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. E. Dziębowska, t. 11 (t-v), Kraków 2009, s. 272-273.
- Szopski Felicjan, w: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, red. B. Petrozolin-Skowrońska, t. 6 (S-Z), Warszawa 1997, s. 200;
- Świerzyński Michał, w: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, red. B. Petrozolin-Skowrońska, t. 6 (S-Z), Warszawa 1997, s. 268;
- Vieuxtemps Henri*, w: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, red. B. Petrozolin-Skowrońska, t. 6 (S-Z), Warszawa 1997, s. 615;
- Wieniawski Henryk, w: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, t. 6 (S-Z), red. B. Petrozolin-Skowrońska, Warszawa 1997, s. 764.
- Żeleński Władysław, w: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, red. B. Petrozolin-Skowrońska, t. 6 (S-Z), Warszawa 1997, s. 1078.

MONOGRAFIE I PRACE ZBIOROWE

- BIEGALSKA J., *Towarzystwo Muzyczne w Lublinie Inspirator rozwoju miejskiej kultury muzycznej*, Lublin 2011.
- DĘBOWCZYK M., PYTLAK U., *Śladami Koźmianów, Przewłockich, Kowerskich*, wyd. 2 uzup., Bychawa 2016.
- GRABKOWSKI E., *Henryk Wieniawski i jego muzyka*, Warszawa 1990.
- KRUK S., *Życie teatralne Lublina*, Lublin 1982.
- ORZECZOWSKA M., *Zygmunt Noskowski i skrzypce*, Warszawa 2009.
- SHEEAN V., *Orfeusz osiemdziesięcioletni*, Kraków 1986.
- SUTKOWSKI A., *Zygmunt Noskowski*, Kraków 1957.

NETOGRAFIA

- Archiwum Państwowe w Lublinie, Zespół Lubelskie Towarzystwo Dobroczynności, opis zespołu*
<https://www.szukajwarchiwach.pl/35/601/0/-#tabZespól> (dostęp 5.05.2021).
- Dobrowolska-Świdzińska Zofia – <https://www.zamosciopedia.pl/index.php/mo-mz/item/3386-muzyka-1915-1944> (dostęp 14.07.2021)
- Judeyko Waclaw – zob. <http://www.encyklopediateatru.pl/osoby/30443/waclaw-judeyko> (dostęp 14.07.2021).
- Liebe Christian – https://en.wikipedia.org/wiki/Christian_Liebe (dostęp 15.07.2021).

- Niżankowski Ostap – <http://www.swzygmunt.knc.pl/MARTYROLOGIUM/POLISHRELIGIOUS/VPOLISH/HTMS/POLISHRELIGIOUSMARTYR3726.htm> (dostęp 15.07.2021)
- Pałac Morskich (ob. Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury) w Lublinie*, Teatr NN – <http://teatrnn.pl/leksykon/artykuly/palac-morskich-ob-krajowa-szkola-sadownictwa-i-prokuratury-w-lublinie/> (dostęp 24.05.2021).
- Przewłocki Konstanty – <https://www.rdc.pl/podcast/rody-i-rodziny-mazowska-przewloczy-z-mordowicz-1/> (dostęp 24.02.2022).
- Studziński Wincenty*, w: Encyklopedia PWN – online. <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Studzinski-Wincenty;3980790.html> (dostęp 01.06.2021).
- Walter Edmund* – <https://new.getto.pl/pl/Osoby/W/Walter-Edmund> (dostęp 15.07.2021)
- Związki zawodowe* – <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/zwiazki-zawodowe;4002486.html> (dostęp 15.07.2021).

LUBLIN CHARITY CONCERTS OF 1900-1914 AND THEIR DEPICTION IN THE PRESS

Abstract. The article thesis is based on a corpus made by the author of this paper. The corpus consists of selected Lublin journals from 1900-1914 that constitute a source of information regarding charity concerts of the period mentioned above.

After facing consecutive defeats in national uprisings, Poles abandoned their military quest for independence. Instead, they stressed the importance of basic work in the field of education of the young generation in accordance with the positivistic approach of the times. It aimed at maintaining Polishness in the hearts of the youth that, in the future, was to be ready to fight for liberty.

That philosophy was followed by not only private people but, even more frequently, by societies and social organizations. They organized fund-raising concerts, the income of which was used to support poor students. That social activity was partly facilitated by the First Russian Revolution which took place on the territory of the Russian Partition in 1905-1907.

Numerous artists, both local and visiting ones, were willing to partake in those musical events. Their repertoire, very diverse and surprising is presented in this paper.

Keywords: charity concerts; Lublin; press coverage, the years of 1900-1914; Resursa Kupiecka/the Merchant Society; The Lublin Society of Friends of Young Learners; The Lublin Society of Charity; fund-raising concerts for poor students.